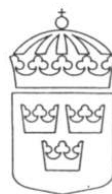

Riksdagens protokoll

1991/92:32

Tisdagen den 26 november

Kl. 14.30 – 16.13
18.00 – 19.45

Protokoll
1991/92:32

1 § Justering av protokoll

Svar på frågor

Justerades protokollet för den 20 november.

2 § Svar på fråga 1991/92:116 om renovering av VA-nätet för att främja sysselsättningen

Anf. 1 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Sten Söderberg har frågat mig om jag är beredd att omgående medverka till att det fördelas statliga medel till sysselsättningsbefrämjande åtgärder för renovering av det svenska VA-nätet i stor skala.

Underhållssituationen varierar mycket i landet. I vissa fall sker stora förluster i ledningsnäten. Det är inte bra vare sig ur ekonomisk eller miljömässig synpunkt. Det är önskvärt att kommuner med eftersatt VA-underhåll nu reinvesterar men utan statligt stöd. Med det låga kapacitetsutnyttjande som i dag föreligger inom såväl bygg- som maskinentreprenadsbranschen kan köparen få lägre priser på upphandlade objekt.

Det är upp till varje länsarbetsnämnd att bedöma när det är lämpligt ur sysselsättningssynpunkt att använda medel för beredskapsarbeten till investeringar i VA-näten.

Stat, kommuner och privata företag kan genom tidigareläggning av investeringar lindra den svåra situation som uppstått inom bygg- och anläggningsbranschen.

Anf. 2 STEN SÖDERBERG (nyd):

Fru talman! Jag är besviken över svaret. Det är jag av det skälet att jag tycker att departementet borde gå före och anvisa riktlinjer och medel för denna verksamhet, inte minst därför att stora delar av vårt vattenledningsnät är undermåligt, vilket också nämns i svaret. Som exempel kan jag nämna Söderköpings kommun där vattenledningsrören är så gamla att de egentligen inte existerar. Det är således håll i leran. Jag undrar vad som egentligen är innebörden i det avlämnade svaret.

Anf. 3 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Riksdagen har beslutat, med väldigt bred enighet, att AMS och länsarbetsnämnderna skall få medel i form av ramar. Därefter skall de

ha friheten att göra det mesta möjliga av pengarna. Efter detta riksdagsbelut vore det felaktigt av mig att såsom arbetsmarknadsminister välja ut vad kommunerna skall satsa på.

Dessutom har Kommunförbundet kommit fram till att problemet, trots allt, inte är värre än att kommunerna själva skall kunna klara av det. Kommunerna har här möjlighet att finansiera det hela antingen medelst taxa, nämligen att ta ut det pris som behövs för att få bra ledningar, eller på annat sätt.

Anf. 4 STEN SÖDERBERG (nyd):

Fru talman! Den viktiga frågan angående kvaliteten på vårt dricksvatten och hur vi renar vårt avloppsvatten är problem som folk i allmänhet sällan behöver engagera sig i. Det är en självklarhet att det skall finnas friskt vatten i kranen på morgonen och att avloppet fungerar.

Många är överens om att vårt vatten- och avloppsnät som byggdes ut under 60- och 70-talen är i starkt behov av renovering. Kommunerna har av olika anledningar endast gått in och löst akuta problem – t.ex. det som vi såg i Falun i går.

Vill inte arbetsmarknadsministern medverka till en mer långsiktig investering?

Anf. 5 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag ser väldigt gärna att det sker långsiktiga investeringar. Sten Söderberg är också medveten om att statens budgetunderskott i nuvarande situation är av den storleksordningen att det inte finns någon större källa att ösa ur.

Eftersom man har gett denna fråga ett kommunalt ansvar och eftersom kommunernas samarbetsorganisation, Kommunförbundet, säger att kommunerna skall klara det här, tycker jag att det är ett väldigt bra besked.

Jag vill dock tillägga: De kommuner som har dåliga vatten- och avloppsnät bör nu passa på att handla upp "jobben" till ett lägre pris än de kan göra under högkonjunktur.

Jag hoppas att Sten Söderberg kan dela denna synpunkt, eftersom Sten Söderberg också menar att det går att sänka statens utgifter högst väsentligt – väldigt många tiotal miljarder kronor.

Anf. 6 STEN SÖDERBERG (nyd):

Fru talman! Jag menar att ett genomtänkt, långsiktigt renoveringsprogram i orostider som dessa med stigande arbetslöshet skulle – som vi talade om – i flera branscher ha god effekt från sysselsättningssynpunkt. Vi har ett nedgåendet och dåligt vatten- och avloppsnät, och vi vet att man ej kan vänta mycket längre till med renovering.

Anf. 7 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Mycket kort. Den här frågan lämpar sig för ett kommunalt ansvar. Miljödepartement och andra ställer kraven. Efter en tjugofemårig

kommunal erfarenhet, tror jag att kommunerna är beredda att bära detta ansvar.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

3 § Svar på fråga 1991/92:144 om säkerhetskraven på farliga maskiner

Anf. 8 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Annika Åhnberg har med anledning av de slutförda förhandlingarna om ett EES-avtal frågat mig om regeringen avser att hävda de svenska kraven på hög säkerhet när det gäller farliga maskiner och i så fall hur.

EGs direktiv på maskinområdet, maskindirektivet, är ett s.k. produktdirektiv. Det bygger på ett system för provning och kontroll, som formellt skiljer sig från det hittillsvarande svenska systemet med förhandskontroll och myndighetsgodkännanden.

Inom EG avger tillverkaren en försäkran om överensstämmelse med gällande hälso- och säkerhetskrav. I EGs system ingår emellertid också kontroll av utomstående organ, som utför kontrollen på uppdrag av tillverkaren. Dessa organ skall vara anmälda till EG-kommissionen och uppfylla krav på kompetens och oberoende.

Produkter som överensstämmer med gällande krav skall av tillverkaren förses med ett EG-märke. Kraven på att produkterna skall provas och kontrolleras innan tillverkaren sätter på ett EG-märke innebär att det även med tillämpning av EG-systemet blir fråga om förhandskontroll.

Tillverkarens ansvar för produktens säkerhet tar sig uttryck också i ett EG-direktiv, som ålägger tillverkaren strikt skadeståndsskyldighet om en produkt orsakar skada på grund av bristande säkerhet. Ett förslag om att införa ett sådant ansvar även i Sverige skall behandlas av riksdagen inom kort.

För att få tid att anpassa svenska regler till EGs maskindirektiv har Sverige krävt och fått ett undantag i EES-avtalet som innebär att vi inte behöver uppfylla maskindirektivets krav förrän den 1 januari 1994.

Även efter det att EG-reglerna har införts kan arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen gripa in och förbjuda att en viss maskin levereras eller används om det skulle visa sig att den har brister från säkerhetssynpunkt.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt anser jag att Sverige även i fortsättningen kan hävda höga krav på säkerhet på maskiner och andra produkter.

Anf. 9 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Jag är dock inte helt nöjd med svaret, som jag dessutom i vissa stycken tycker är litet otydligt.

När det gäller krav på säkerhet vid användning av farliga maskiner är vi i Sverige långt framme. Vi har ett högt utvecklat regelverk, med krav på att tredje man skall prova farliga maskiner. Det är utan tvivel så, att när de här reglerna infördes i Sverige ledde det till att vissa typer av mycket otäcka ar-

betsolyckor minskade i antal, t.ex. detta att fastna med händer i farliga maskiner och få fingrar och händer avklippta.

Jag tycker att det allra bästa hade varit om vi hade kunnat få behålla detta regelverk i samband med EES-avtalet. Det är beklagligt att de svenska förhandlarna inte har lyckats med detta.

Nu säger statsrådet att man även inom EG har en förhandsgranskning när det gäller farliga maskiner, men den är inte obligatorisk som den har varit i Sverige. Granskningen sker om tillverkaren så begär – på tillverkarens uppdrag som jag tror att statsrådet uttryckte det i svaret. Men detta är ju en helt annan sak. Om vi skall kunna behålla våra höga krav, kan vi inte utan vidare ta för givet att det blir som vi vill, utan vi måste se till att myndigheter, fackliga organisationer, de som så att säga är köparna av maskinerna ställer hårdare krav på tillverkare och importörer. Tidigare har man kunnat räkna med att det blev en granskning, men nu måste man själv ta ett mycket större ansvar. Man måste t.ex. se till att yrkesinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen har goda resurser för att hantera problemen. Jag skulle gärna vilja veta om regeringen har funderat över om det behövs något slags förstärkning i de myndigheter som hanterar de här frågorna för att de skall kunna klara den nya situationen och så att vi skall kunna ha kvar våra högt ställda krav. Eller räknar man med att klara problemen inom gällande ramar? Jag är inte alls övertygad om att det är så enkelt. Jag tror att det behövs ganska mycket aktivt arbete, om vi skall kunna ha kvar våra höga krav på det här området.

Anf. 10 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! På departementet finns det direktiv om en översyn av arbetsmiljölagen. De syftar bl.a. till att öka möjligheterna att ingripa effektivt när man upplever att det är fråga om bristfälliga produkter. Så litet av det som Annika Åhnberg eftersträvar kommer med i en utredning.

Anf. 11 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag tackar för beskedet. Det var löftesrikt trots att det var mycket vagt. Jag hoppas och tror att det innebär att regeringen har en hög beredskap och att den arbetar aktivt för att möta den nya situationen. Jag tror att det över huvud taget är ett problem. I Sverige har samhället genom lagar och regler tagit ett stort ansvar. Sedan släpper man det hela, det skall fungera på ett helt annat sätt. Marknaden skall råda mera. Utan regelverket är det inte så säkert att marknaden kommer att fungera av sig själv. Man måste arbeta mycket aktivt för att de olika aktörerna skall ha möjlighet att hävda sina intressen. Det är t.ex. inte så lätt för fackliga organisationer att i en lågkonjunktur hävda sina intressen och krav när det gäller maskinsäkerhet. Möjligheterna att sätta kraft bakom orden varierar med det ekonomiska läget, men jag hoppas att direktiven innebär att vi kommer att kunna behålla våra höga ambitioner på detta område. Det är absolut nödvändigt. Det vore mycket olyckligt om vi inte lyckades med detta.

Anf. 12 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! 1994 när det här blir verklighet för Sverige är konjunkturerna förhoppningsvis bättre än i dag. Men som Annika Åhnberg säger är det en

annan modell. Mina experter bedömer att det med en viss översyn i alla fall skall kunna garanteras en nivå som är likvärdig med dagens när det gäller säkerhet.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1991/92:159 om koncernfackligt samarbete

Anf. 13 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Lena Öhrsvik har – med hänvisning till diskussioner i Nordiska rådet – frågat mig om regeringen avser att lägga fram förslag till lagstiftning om koncernfackligt samarbete.

Frågan om att utveckla ett fackligt samarbete i nordiska koncerner har under lång tid diskuterats i olika sammanhang, bl.a. i Nordiska rådet. Vid det nordiska arbetsministermötet i Mariehamn den 11 november i år uttalade ministrarna att det mot bakgrund av att det inom EG pågick ett arbete avseende en reglering av koncernfackligt samarbete inte fanns skäl att för närvarande lägga fram förslag till samnordisk lagstiftning på området. Dessutom vill jag tillägga att frågan om nordiskt koncernfackligt samarbete avses bli behandlad vid ett möte mellan arbetsmarknadsministrarna och parterna på arbetsmarknaden under våren 1992.

Anf. 14 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret även om det faktiskt inte var något svar. Jag frågade inte vad man tänkte göra samnordiskt utan vad man tänkte göra i Sverige.

Det stod i svaret att frågan har diskuterats lång tid, bl.a. i Nordiska rådet. Det vet jag eftersom jag har deltagit. Sverige har varit pådrivande just i syfte att man skulle nå fram till en gemensam lösning. Men eftersom denna tycks dröja – Danmark vill vänta på EG, osv. – kan det finnas skäl att faktiskt gå sin egen väg. Det tar för lång tid att vänta på att problemen skall lösas avtalsvägen. Det är egentligen konstigt att det skall behöva dröja så länge för löntagarna att rättmätigt få inflytande och insyn i koncerner, något som blir allt vanligare.

I Sverige fick parterna en frist i våras. Tanken var att man skulle gå vidare med lagstiftning. Vad anser regeringen? Tänker den lägga fram något förslag om lagstiftning i Sverige?

Anf. 15 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! När det pågår en process i rätt riktning inom EG och det har diskuterats om en samnordisk process, finner jag att det vore oklokt att likasom hasta ut på isen före alla andra. Det gäller att bevaka frågan, diskutera den och föra den åt rätt håll. Såvitt jag förstår pågår det också en viss diskussion mellan svenska parter i den här frågan.

Det går alltså i rätt riktning. Att då ensidigt gå ut på egen hand tror jag ger dåligt resultat.

Anf. 16 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern säger att det går i rätt riktning. Det sade man också för två år sedan. Sedan dess har det inte kommit särskilt många nya avtal. Jag har inte gjort någon kontroll, men den uppgift som jag har fått i det nordiska arbetet tyder på att det inte har hänt särskilt mycket. Annars skulle man inte vara angelägen om att driva frågan ytterligare.

Arbetsmarknadsministern sade att det inte är särskilt bra att ge sig ut på isen ensam. Men vi är inte ensamma. Arbetsmarknadsministerns partivänner i Finland har stiftat en egen lag just därför att man tyckte att det gick för sakta. Därför frågar jag varför vi inte kan följa Finlands exempel.

Anf. 17 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Vi hade ju en diskussion. Lena Öhrsvik kom med i slutet av diskussionen när vi var till Åland. Jag märkte inte någon skillnad mellan Sveriges, Finlands, Danmarks och Norges inställning. Alla var glada över den process som pågår i EG. Man ville emellertid avvakta tills parterna träffas vid nästa nordiska möte.

Anf. 18 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag hoppas att man kommer på bättre tankar under vintern, så att problemen löses. Vi kan inte alltid vänta på EG. Vi bör ha vår modell och lösa problemen snabbt. Finland har ju visat att man kan klara det på ett smidigt och bra sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1991/92:164 om sysselsättningen inom byggsektorn

Anf. 19 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Sten Östlund har frågat mig om jag delar mina regeringskollegers uppfattning att åtgärderna som regeringen föreslår vad avser byggandet kommer att öka tillväxten och sysselsättningen.

Alla delar av regeringens många ekonomisk-politiska åtgärder utgör delar i en samlad strategi för att bryta den ekonomiska stagnation som Sverige för närvarande befinner sig i. Det är min och hela regeringens uppfattning att dessa åtgärder är nödvändiga för att skapa tillväxt och balans i ekonomin och därmed trygga sysselsättningen på sikt.

Det är därför absolut nödvändigt att se till helheten och långsiktigheten i förslagen, när sektors- och branschperspektiven kortsiktigt kan ge en annan bild.

Regeringen är medveten om den osäkerhet inom byggbranschen som uppstår när förutsättningarna förändras. Den ökande arbetslösheten inom byggbranschen har emellertid andra orsaker. Den internationella lågkonjunkturen, liksom de strukturella brister som blivit alltmer tydliga, har haft negativa effekter för hela ekonomins funktionssätt. Kontorsbyggandet har varit omfattande och många kommuner har i dag tomma lägenheter.

Jag vill återigen poängtera vikten av att se till helheten i regeringens för-

slag till ekonomisk-politiska åtgärder för att öka tillväxten och därmed skapa sysselsättning.

För att mildra effekterna för dem inom bygg- och anläggningssektorn som drabbas av arbetslöshet har regeringen i tilläggsbudget I bl.a. föreslagit 1,5 miljarder kronor till investeringar i trafikens infrastruktur, dvs. vägar och järnvägar, och 950 milj.kr. till vissa byggnadsinvesteringar. Dessutom föreslås en förstärkning av AMS resurser med sammanlagt drygt 3,5 miljarder kronor.

Regeringen kommer även att tillsätta en arbetsgrupp för samråd med parterna på byggarbetsmarknaden.

Anf. 20 STEN ÖSTLUND (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern Börje Hörnlund för svaret.

Jag vill också gratulera honom till det nya arbetet. Jag ser det som särskilt angeläget eftersom vi tidigare har varit kolleger i arbetsmarknadsutskottet.

I tidningen Ny Teknik skriver man i ett av de senaste numren att byggbranschen skakar i grunden.

År 1990 omsatte byggbranschen 210 miljarder kronor. Åke Wängman skriver i en debattartikel i Aftonbladet att volymen har gått ner till 160 miljarder kronor under 1991. På den nedgången räknar man med en tioprocentig arbetslöshet inom byggbranschen och en topp på 16 000 arbetslösa första kvartalet 1992. Med kringeffekter kommer, enligt Åke Wängmans bedömning, ytterligare 30 000 till 35 000 anställda i berörda industrier att bli arbetslösa. Dessa siffror gäller för de förutsättningar som gällde före regeringens förslag på byggområdet. Konjunkturen hade alltså redan slagit hårt mot byggbranschen, vilket också arbetsmarknadsministern berör i sitt svar.

Det är upprörande att i det här läget lägga fram förslag, som regeringen har gjort, om totalstopp för bostadsbyggandet. Detta görs mot en bransch som under 1990 svarade för nära 16 % av bruttonationalprodukten och sysselsatte 313 000 personer.

Totalstoppet på byggområdet kommer att medföra mycket kraftigt ökade arbetslöshetssiffror utöver dem jag har nämnt.

Vilka beräkningar har gjorts på departementet över vilka arbetslöshetssiffror som kommer att bli resultatet av regeringens förslag – utöver dem jag har redovisat här?

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Sten Östlund är en politiker förankrad i verkligheten. Han vet att det i många kommuner redan finns tomma lägenheter. Sten Östlund vet också att kontorsbyggandet gick för långt. Det byggdes för mycket i en het konjunktur. Det görs stora förluster med tomma kontor – ägda av svenska byggare – både i vårt land och i utlandet.

Denna situation sätter automatiskt en viss begränsning. Både den tidigare och den nuvarande regeringen har försökt få i gång byggandet av vägar och järnvägar. Sten Östlund är medveten om att hela 16 miljarder kronor i höst har lagts ut på stora objekt. Det har sedan kommit ytterligare två paket, ett på 1,75 miljarder kronor och det som strax skall behandlas i riksdagen på 1,5

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

miljarder kronor. Jag är medveten om att det här handlar om litet olika typer av arbetskraft. Men det finns vissa samband som gör att det går att arbeta inom båda sektorerna.

Det är inte så lätt att göra den totalkalkyl som Sten Östlund begär. Vårdar vi inte budgetunderskottet – det är i stor utsträckning arvt, och det är för stort – riskerar vi att få en ränteutveckling som blir mycket kostsammare för bostadsägare och byggare än vad åtgärderna för att försöka få ner budgetunderskottet innebär. Det blir i och för sig en hel del kännbara åtgärder. Men det är tyvärr nödvändigt.

Till saken hör – och det är positivt – att vissa byggen körs i gång nu när prisnivån inte stiger – nu har priserna gått ner till 88/89-års prisnivå. Det finns både plus och minus med i bilden, och något totalstopp – som Sten Östlund säger – är det inte fråga om.

Anf. 22 STEN ÖSTLUND (s):

Fru talman! Jag tror dessvärre att arbetsmarknadsministern har fel på det här området. När det gäller bostadsbyggandet hävdar alla som har beröring med byggbranschen och som jag har varit i kontakt med – en del av dem sitter nära topparna för byggföretagen – med bestämdhet att de projekt som nu kan läggas på is också läggs på is. Det kommer att stoppa många arbetstillfällen.

Nedgången på byggområdet, som följer av överetableringen av kontor och lågkonjunkturen inom industrin, har redan börjat i år – från 210 till 160 miljarder kronor i byggbranschen.

Skulle verkligen en centerpartistisk statsminister och byggnadsminister ha lagt förslag om att stoppa investeringsbidraget och att ändra lånereglerna så att det hade blivit totalstopp?

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag svarar inte på den typen av frågor förrän väljarna har gett oss ett sådant stöd att vi har den verkligheten i Sveriges riksdag och i regeringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1991/92:171 om arbetslösheten i Västernorrland

Anf. 24 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Elvy Söderström har frågat mig om jag tänker vidta några åtgärder med anledning av att länsarbetsnämnden uppger att antalet personer i utbildning måste minska i förhållande till dagens nivå.

Jag är medveten om den besvärliga situationen i Västernorrlands län, som var det län som först drabbades av höga varseltal och som också snabbt kom i gång med stora utbildningsinsatser. Det ankommer emellertid helt på AMS att fördela tillgängliga resurser till länen utifrån situationen på arbetsmarknaden.

Det pågår fortlöpande överläggningar mellan regeringen och arbetsmark-

nadsverket. Syftet är att upprätthålla arbetslinjen även i det svåra arbetsmarknadsläge som nu råder i många delar av landet.

Jag är i dag inte beredd att redovisa resultaten av de överläggningar som vi har haft med arbetsmarknadsverket.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

Anf. 25 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Fru talman! Jag börjar med att tacka för svaret, även om jag inte är tillfreds med det svar som arbetsmarknadsministern har lämnat. Jag har också en känsla av att arbetsmarknadsministern själv inte är tillfreds med det svar som han har lämnat åt regeringens vägnar.

Vi har under ett antal månader kunnat ta del av alarmerande uppgifter i tidningarna, bl.a. kunde vi läsa den 15 november att de 1,2 miljarder kronor som tilldelades AMS i TB I tog slut efter tio dagar. Det är alltså dessa medel som AMS skulle fördela till de län som har en speciellt svår situation.

Som framgår av min fråga är arbetslösheten i dag uppe i 3,7 % i Västernorrland. Räknar man med dem som är i utbildning och under utredning rör det sig om en arbetslöshet på 8 %. Det är därför oerhört viktigt att AMS får ytterligare medel att fördela ut till länsarbetsnämnderna runt om i landet.

Det är dock inte bara Västernorrland som har en svår situation, även om vi där anser att vår situation är mycket besvärlig. Nu på fredag sammanträder länsarbetsnämnden i Västernorrland. Jag skall närvara vid det sammanträdet. Är det besked jag skall lämna till länsarbetsnämnden, att det blir inga mer pengar till AMS att fördela?

Anf. 26 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! I det besvärliga ekonomiska läge som kommuner, län och företag befinner sig i, har det blivit en tendens att åtgärder som AMS sätter in och utbildningar som upphandlas blir dyrare än beräknat. Det är det som gör att det ser litet besvärligt ut i slutet av budgetåret.

Mitt besked är att jag är medveten om detta. Jag har redan anmält för regeringskretsen att åtgärderna genomsnittligt har blivit dyrare än vad både arbetsmarknadsdepartementet och finansdepartementet har beräknat. Det beror i stor utsträckning på att situationen är så pressad att en bra betalning krävs. Man väntar ut 18–19-åringarna till dess det blir 100 % ersättning för dem, 5 % administrationsersättning osv.

Elvy Söderström kan på sammanträdet säga, att arbetsmarknadsministern är medveten om läget och att det råder en brist i kassan i slutet av året.

Anf. 27 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vet att arbetsmarknadsministern är medveten om situationen. Jag är också medveten om att arbetsmarknadsministern skulle vilja göra mer.

Under valrörelsens slutskede ställde även de övriga partierna som nu finns i den borgerliga regeringen upp på att med aktiva åtgärder möta och mota arbetslösheten. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern får stöd för detta, så att en större mängd medel snarast kan tillskjutas. Då kan de människor som i dag tvingas gå ut i arbetslöshet i stället erbjudas aktiva åtgärder i form av utbildning.

Anf. 28 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):
Fru talman! Regeringen är i sin helhet inriktad på att vårda arbetslinjen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1991/92:194 om inträde i arbetslöshetskassa

Anf. 29 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jan Backman har frågat mig vad jag tänker göra för att underlätta för alla arbetstagare att vara medlemmar i en arbetslöshetskassa.

Regeringen har aviserat att det skall tillsättas en utredning med uppdrag att utforma en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Genom inrättandet av en sådan försäkring skulle det av Jan Backman upptagna problemet få sin lösning.

Anf. 30 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Jag delar uppfattningen att den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen på sikt kommer att innebära en bra lösning på problemet.

Skälet till min fråga är en artikel i Helsingborgs Dagblad för en tid sedan som beskrev några lagerarbeters problem när de försökte gå med i Handelsanställdas arbetslöshetskassa. De hade försökt i över tre veckor. Facket sade att det arbetar i första hand för sina medlemmar. Det gick inte att få sig tillsänd ansökningsblanketten per post. Man måste prata med en bestämd person som hade telefontid på fredagar mellan 10.00 och 11.30 – om inte personalen på fackexpeditionen var på fortbildning.

”Det är klart att vi kan skicka blanketter till kreti och pleti. Men det är inte vår uppgift. Vår uppgift är att ha en organisation för fackligt arbete”, säger den facklige företrädaren i artikeln.

I boken Vår trygghet 1991–1992 som Folksam vänligen tillsänt oss riksdagsledamöter står det att arbetslöshetskassor är med några undantag till för alla som förvärvsarbetar inom ett visst yrkesområde. De har tillkommit på initiativ av fackliga organisationer som i allmänhet i stadgarna föreskriver att medlemmarna skall tillhöra den för facket bildade arbetslöshetskassan. Problemet är att regeln verkar tillämpas omvänt. Det är medlemmen i arbetslöshetskassan som måste tillhöra den fackliga organisationen.

När vi vet att arbetslösheten är det största hotet mot en människovärdig tillvaro, när vi vet att en tredjedel av de arbetslösa enligt TCO inte får ersättning från en arbetslöshetskassa, tycker jag inte att vi stillatigande skall acceptera att de fackliga organisationerna, i det här fallet Handelsanställdas förbund, kan hålla människor utanför det skyddsnät som medlemskapet i arbetslöshetskassan innebär.

Anf. 31 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag vet att den här typen av tendenser har förekommit. Jag kan inte kommentera en enskild tidningsartikel. Det händer ju att där ibland har smugit in något fel. Men detta är helt och hållet emot vad jag upplever

att en enig riksdag menar när det gäller hur man skall sköta arbetslöshetsförsäkringen.

Jag vill uttala att sådant inte skall hända och att problemet är löst när det blir en allmän obligatorisk försäkring.

Anf. 32 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! Jag delar arbetsmarknadsministerns uppfattning på den punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1991/92:158 om ersättningen till nämndemän

Anf. 33 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Nils Nordh har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att ge nämndemännen i domstol en rimlig ersättning för inkomstbortfall. Enligt Nils Nordh gör dagens låga ersättning till nämndemännen det omöjligt att rekrytera yrkesverksamma människor till nämndemannauppdraget.

Jag vill först säga att det självfallet är viktigt att nämndemannakåren så vitt möjligt är allsidigt sammansatt.

I dag får en nämndeman i domstol 300 kr. i grundarvode för varje dag som han tjänstgör vid domstolen. Den nämndeman som får vidkännas löneavdrag eller annan inkomstförlust på grund av uppdraget har även rätt till ett tilläggsbelopp. Arvodet och tilläggsbeloppet får tillsammans inte överstiga 650 kr./dag.

Frågan om ersättningsnormernas inverkan på nämndemannakårens sammansättning har – som Nils Nordh säkert känner till – återkommande uppmärksamats av statsmakterna. Bl.a. mot bakgrund av ett tillkännagivande av riksdagen i våras gav regeringen den 7 november i år domstolsverket i uppdrag att undersöka vissa frågor avseende ersättning till nämndemännen.

I uppdraget ingår att analysera ersättningsnormernas effekter på sammansättningen av nämndemannakåren. Även andra faktorer än ekonomiska som påverkar rekryteringen av nämndemän skall redovisas och analyseras. En utgångspunkt för översynen skall i enlighet med riksdagens önskemål vara de regler som gäller för kommunalt förtroendevalda i allmänhet. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni 1992.

Innan resultatet av den pågående översynen föreligger, är jag inte beredd att närmare gå in på vad som bör göras.

Anf. 34 NILS NORDH (s):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Men jag kan inte påstå att jag på något sätt är nöjd.

Anledningen till att jag har ställt frågan är att vi sedan den 1 januari har tvingats försöka rekrytera många nämndemän. Jag tror att jag kan tala för samtliga organisationer på det kommunala planet.

När vi har försökt att få nämndemannakåren så allsidigt sammansatt som möjligt, har nackdelen varit att de flesta har tackat nej – och de har löneav-

drag för den tid de är borta från sina ordinarie arbeten. Det innebär att de förlorar i genomsnitt 250 kr. – jag tar en rund summa – när de skall gå till ett nämndemannauppdrag. Då väljer de självfallet att tacka nej. Människor är moderna i dag, och de har en modern syn. De kräver en full ersättning för det inkomstbortfall som uppstår i uppdraget.

Jag har i frågan angivit att ersättningen för den förlorade inkomsten är 350 kr. Jag vidhåller fortfarande att ersättningen är 350 kr., eftersom samtliga har grundarvodet 300 kr., oavsett om de har avräkning eller ej på sin vanliga lön.

Vi får nog lov att tänka om.

Kommer justitieministern, trots svaret på frågan att hon inte är beredd att göra något förrän efter den 1 juni 1992, att försöka påskynda domstolsverket att komma in med översynen? Det var synd att inte även ersättningen till nämndemännen fick följa ersättningen för kommunala uppdrag.

Anf. 35 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag har i och för sig full förståelse för att Nils Nordh inte är nöjd. Riksdagen gav ju till känna sina önskemål i våras. Men den tidigare regeringen vidtog inte några åtgärder till följd av dessa önskemål. Inom en månad efter det att den nya regeringen tillträdde, gav vi det uppdrag till domstolsverket som riksdagen tidigare har tryckt på.

Jag ser det inte som realistiskt att ytterligare skynda på detta uppdrag. Det är bl.a. orealistiskt eftersom det i det innevarande årets budget inte finns några medel för en ökning av dessa arvoden. Det är en budget där fördelningen bygger på en tidigare majoritet.

Anf. 36 NILS NORDH (s):

Fru talman! Jag är ganska klar över att domstolsverkets medel för denna verksamhet är starkt beskurna. Men det borde ändå finnas möjlighet att i de tilläggsbudgetar som kommer kunna ge domstolsverket extra medel för denna del. Jag känner mig fortfarande inte nöjd, och jag hoppas innerligt att justitieministern vidtar åtgärder så snart som domstolsverket kommit med analysen. Jag lovar att också jag skall försöka få domstolsverket att rappa på med detta.

Fru talman! Jag vill till sist göra ett litet tillrättaläggande. Den 19 november svarade justitieministern på en fråga av Ingbritt Irhammar om de 5 milj.kr. som var destinerade till domstolsverket för utbildning och information till nämndemännen fram till år 1995. Enligt justitieministern skulle 1,3 milj.kr. finnas kvar. Jag beklagar att justitieministern har dåliga rådgivare. Det förhåller sig nämligen så att dessa pengar redan är uppätta.

Anf. 37 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! När det gäller dessa 1,3 milj.kr. är det omöjligt för oss att stå här och påstå att den ene har rätt och den andre har fel. Jag litar på att det underlag jag då hade var korrekt.

När det gäller frågan om en höjning av arvoden under innevarande budgetår, finns det med hänsyn till dagens ekonomi inga realistiska möjligheter att genomföra en höjning under innevarande budgetår.

Anf. 38 NILS NORDH (s):

Fru talman! Jag vill mycket kort tillägga att det hade varit ganska enkelt att slå en signal till domstolsverket och få klart för sig att dessa 1,3 milj.kr. redan var in-tecknade för ett annat uppdrag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

9 § Svar på fråga 1991/92:162 om förbud mot deltagande i rasistiska organisationer

Anf. 39 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Catarina Rönnung har frågat om det är min uppfattning och regeringens samlade bedömning att en framkomlig väg för att bekämpa en tilltagande främlingsfientlighet skulle vara att föreslå riksdagen att anta en lag som förbjuder deltagande i och stöd till rasistiska organisationer.

Bakgrunden till hennes fråga är att utredningen för åtgärder mot etnisk diskriminering (dir. 1990:37) i ett delbetänkande, Organiserad rasism (SOU 1991:75), har lämnat ett sådant lagförslag. Catarina Rönnung hänvisar i sin fråga till mig till den interpellationsdebatt om åtgärder mot främlingsfientlighet som hölls i riksdagen den 13 november i år och till ett uttalande som då gjordes av bostadsminister Birgit Friggebo.

Låt mig först säga att det självklart är min och hela regeringens uppfattning att rasism och främlingsfientlighet aldrig får tolereras. Sådana fenomen måste bekämpas med alla till buds stående medel. Ambitionen att bekämpa rasism och främlingsfientlighet underströks också i den interpellationsdebatt som Catarina Rönnung hänvisar till. Utredningens förslag kan utgöra ett medel att bekämpa rasismen. Förslaget reser dock en rad svåra frågor som måste belysas och beaktas. Betänkandet har just gått ut på remiss, och självfallet kan varken jag eller någon annan i regeringen lämna besked om regeringens ställningstagande till förslaget förrän remissbehandlingen har avslutats. Detta framhölls också av Birgit Friggebo i interpellationsdebatten.

Anf. 40 CATARINA RÖNNUNG (s):

Fru talman! Jag skall be att få tacka justitieministern för svaret och önska henne välkommen i ämbetet.

Eftersom Birgit Friggebo har uttalat sin syn på detta i riksdagen utgick jag ifrån att denna uppfattning var regeringens. Jag är tveksam till det framlagda förslaget, och jag skall här deklarerar varför.

Sverige skall som demokratiskt samhälle göra sitt yttersta för att i fri och öppen debatt bekämpa främlingsfientlighet och rasism. Vad som sägs i grundlagen – att den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och respekt för den enskilda människans frihet och värdighet – bör vara utgångspunkt även för handlandet mellan enskilda.

Två tidigare utredningsförslag om förbud mot rasistiska organisationer har aldrig förelagts riksdagen. Även det nya förslaget att indirekt förbjuda rasistiska organisationer genom att göra det straffbart för människor att delta i eller ge stöd åt sammanslutningar som uppmanar eller medverkar till brotts-

lighet som innebär våld, hot eller tvång mot folkgrupp, lider i grunden av samma svaghet som de tidigare. Argumenten är desamma.

Åsikter skall bemötas, inte bestraffas. Rasistiska organisationer har en benägenhet att dyka upp i nya former under nya namn eller arbeta underjordiskt. Martyrer förföljda av samhället skapas.

Våld eller hot om våld och uppmaning till brottslig verksamhet är företeelser som redan är kriminaliserade. I brottsbalken finns bestämmelser om hets mot folkgrupp som följs upp med en liknande bestämmelse i TF. Ingen organisation skulle skriva i sin stadga att våld, hot eller tvång skulle vara tillåtet. Det är vidare svårbevisat att ett kollektiv står bakom ett inträffat våldsdåd. Det kan i alla händelser lätt skyllas på enskilda medlemmar som handlat utan organisationens gillande eller vetskap. Enligt min mening är även det nya lagförslaget ett slag i luften.

Jag vill till sist fråga: Vad menar justitieministern med "alla till buds stående medel"?

Anf. 41 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det finns för mig ett självklart innehåll i denna formulering. De till buds stående medlen är de medel där man tar hänsyn till rättssäkerhet och grundläggande rättigheter, bl.a. mötesfrihet och yttrandefrihet.

Det är viktigt att klargöra att det i denna fråga inte finns några åsiktsskillnader mellan Birgit Friggebo och mig. I sin fråga har Catarina Rönning citerat Birgit Friggebos uttalande. I frågan står som citat att "det vore en elegant lösning att inte förbjuda rasistiska organisationer som sådana utan just personerna som deltar i verksamheten". Det var faktiskt inte vad Birgit Friggebo sade. Det Birgit Friggebo sade var – och nu citerar jag ur protokollet, vilket enligt Birgit Friggebo är helt korrekt: "Utredningsresultatet är inte inriktat på att förbjuda organisationer som sådana utan just personerna som deltar i verksamheten. Det kan vara en elegant lösning. Men låt oss se vad remissinstanserna säger innan vi binder upp oss."

Detta kan tolkas på olika sätt. Jag tror inte att någon vill att vi som politiska företrädare skall väga vartenda ord och därmed aldrig få någonting sagt. Vad som åsyftas är deltagande i verksamheten, dvs. aktiviteter av det slag som vi vill komma åt.

Anf. 42 CATARINA RÖNNUNG (s):

Fru talman! Jag är nöjd med svaret. Anledningen till att jag delvis ändrade i citatet av vad Birgit Friggebo hade sagt var att jag ansåg att hon uttryckt sig så kryptiskt – man kan ju inte förbjuda personer som sådana – så att andemeningen i det hon hade sagt klart skulle framgå. Jag ville klargöra hennes intentioner för kammaren.

Vi får avvakta ett kommande remissutfall. Jag är en optimistisk person, och jag hoppas att majoriteten följer den linje som jag här har deklarerat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 43 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Göran Magnusson har frågat mig vad jag menar med "andra utgångspunkter och annorlunda inriktning för domstolsväsendets organisation". Han syftar på ett uttalande av mig i samband med att regeringen den 7 november i år genom tilläggsdirektiv till domstolsutredningen beslutade att frågor som rör domstolarnas organisation inte längre skall ingå i utredningens uppdrag.

Göran Magnusson har också frågat om jag – med anledning av att regeringen har utsett tre nya ledamöter i domstolsutredningen – är beredd att förlänga utredningens uppdrag så att även de nya ledamöterna hinner överväga beslutsunderlaget ordentligt.

Domstolsutredningen är en parlamentariskt sammansatt kommitté som enligt sina ursprungliga direktiv från år 1989 skulle se över domstolarnas uppgifter, arbetssätt och organisation. Den 7 november i år beslöt regeringen att de organisatoriska frågorna inte längre skall ingå i utredningens uppdrag. Av beslutet framgår att dessa frågor skall övervägas i annan ordning.

Mitt uttalande, att jag anser att översynen av domstolsorganisationen bör ske från delvis andra utgångspunkter och med en något annorlunda inriktning än tidigare, innebär ingalunda att jag helt underkänner innehållet i de ursprungliga direktiven. Också jag eftersträvar självfallet organisatoriska lösningar som främjar rättssäkerheten och rättskipningens kvalitet. Men det fanns uttalanden i direktiven som angav en färdriktning som jag inte kan ansluta mig till. Ett exempel på detta är de uttalanden som gjordes beträffande hyresnämnderna och bostadsdomstolen. Den nya regeringens restriktiva inställning till olika specialdomstolar torde inte vara okänd för Göran Magnusson. Jag vill inte medverka till organisatoriska förändringar som kan verka i annan riktning.

För mig är det också viktigt att man vid en översyn av domstolsorganisationen även väger in internationella aspekter, bl.a. de krav som ett förestående EG-medlemskap ställer på oss när det gäller domstolarna.

Domstolsutredningens arbete är viktigt. Det är angeläget att utredningens arbete med de övriga frågorna kan redovisas enligt planerna, dvs. vid årsskiftet, och att remissförfarandet kan inledas så snart som möjligt samtidigt som de organisatoriska frågorna bereds vidare. Detta arbete är redan i gång inom departementet, och vi behöver inte starta från noll. Vi kan dra nytta av det arbete som statskontoret och domstolsutredningen redan har lagt ner på dessa frågor. Jag räknar med att vi egentligen inte skall förlora tid på grund av den ändrade uppläggningsen.

De tre nya ledamöterna utsågs för att utredningens sammansättning skall spegla den parlamentariska situationen i riksdagen. Jag är övertygad om att de nya ledamöterna kan hantera den ansvarsfulla uppgift de har åtagit sig och att de skall kunna tillgodogöra sig det arbete som utredningen hittills har utfört. Jag har förvissat mig om att man från utredningens sida genast försåg de nya ledamöterna med de promemorior och förslag som utredningens ar-

bete hittills har resulterat i. Jag vet också att de nya ledamöterna har fått tillfälle till muntliga genomgångar av materialet från utredningens båda sekreterare och en av utredningens experter.

Anf. 44 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret på de båda frågorna.

Jag vill något kommentera de arbetsvillkor som justitieministern har skapat för de tre nya ledamöterna. Jag har inte gjort någon närmare utvärdering men kan ändå konstatera att de nästan har en alldeles omöjlig uppgift. Men det är bra att justitieministern har en stark tilltro till ledamöternas förmåga att snabbt läsa in ett material som utarbetats under två år och också till sekreterarnas förmåga att på ett pedagogiskt sätt klargöra detta. Jag anser naturligtvis att det egentligen är alldeles orimliga arbetsvillkor som dessa tre ledamöter fått för att utredningen skall spegla, som justitieministern säger, den förändrade parlamentariska sammansättningen i kammaren.

När det gäller själva huvudfrågan, nämningen domstolsverkets organisation, hade det naturligtvis varit intressant, eftersom arbetet redan är i gång i departementet, om justitieministern hade kunnat ange färdriktningen i det pågående arbetet.

När det gäller det exempel om specialdomstolar som här anges, är det alldeles riktigt att jag kände till eller kunde förmoda regeringens inställning, även om det inte står något i regeringsförklaringen om den saken. Jag hade i min kammare funderingar på att detta skulle leda till tilläggsdirektiv till utredningen i detta stycke. Nu blev det i stället ett slags avdrags- eller fråndragsdirektiv till utredningen, och hela frågan om domstolsverkets organisation rycktes bort ur det ganska omfattande materialet i utredningens slutarbete.

Justitieministern säger att hon inte helt underkänner innehållet i de ursprungliga direktiven och anger att hon ansluter sig till uppfattningen om god rättskipning och liknande bekännelser. Det är naturligtvis alldeles riktigt. Men det finns andra delar i dessa direktiv, exempelvis lokal förankring av rättskipningen och ett vitalt lekmannainflytande, där justitieministerns intresse, som jag tolkar svaret, inte är lika stort. Detsamma gäller även rationella lösningar och väl fungerande arbetsenheter, vilket också ingick i de gamla direktiven. Vilken inställning har justitieministern till detta?

Anf. 45 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det som kan diskuteras utöver frågan om specialdomstolarna är vad man menar med rationella lösningar. Man bör vara ytterligt försiktig att anlägga samma synsätt på domstolsverkets organisation och denna typ av verksamhet som man gör på annan offentlig verksamhet, eftersom det inte är fråga om en ordinär myndighetsorganisation.

Sedan spetsar Göran Magnusson till frågeställningen. Det kan inte rimligen vara meningen att jag skall räkna upp allt. Jag tog några exempel. En viktig orsak i sammanhanget till att organisationsfrågorna togs bort i direktiven är att regeringen är inriktad på att begränsa antalet specialdomstolar.

Det kommer helt klart att ha betydelse för organisationen av de allmänna domstolarna. Att göra två organisationsförändringar under loppet av en be-

gränsad tid, där det kanske först blir fråga om att lägga ner och sedan återupprätta, kan inte någon verksamhet vinna på.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

Anf. 46 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag håller med justitieministern om att man inte kan behandla domstolarna med hänsyn till deras grundlagsenliga ställning på samma sätt som vilken myndighet som helst. Det är en alldeles riktig inställning. Men det är väldigt trist om justitieministern uppfattade domstolsutredningens arbete på ett sådant sätt att vi hade en sådan syn på domstolarnas framtida verksamhet. Jag beklagar om regeringen hade uppfattat domstolsutredningens arbete på det konstiga sättet, för den inställningen har vi absolut inte haft.

När det gäller frågan om specialdomstolarna är inte den – det vet ju justitieministern – den stora frågan när det gäller organisationen av domstolsväsendet, utan det är, för att tala klarspråk, hur många tingsrätter vi skall ha och vilken lokal förankring tingsrättsorganisationen i fortsättningen kan komma att få efter olika överväganden. Jag tror att det finns många tingsrättsdomare och lagmän runt om i landet som är intresserade av att få färdriktningen angiven av justitieministern.

Anf. 47 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Just den lokala förankringen är av stort intresse och väsentlig. Om vi inte skulle ha dragit in frågan om specialdomstolarna, skulle det i varje fall enligt en del signaler som vi har fått inte på alla håll bli så mycket med den lokala förankringen, om man inte bara ser till val av nämndemän utan också ser till det geografiska område över vilket domstolen har sin domsrätt. Jag tror att vi med en förändring av specialdomstolarna, alltså överföring av en del av deras verksamhet till våra allmänna domstolar, har större chans att kunna leva upp till det vi alla vill när det gäller domstolsväsendet, nämligen lokal förankring.

Anf. 48 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för denna deklaration. I och för sig återstår ändå många problem att lösa. Jag tror inte att man med avvecklande av specialdomstolarna kan klara de frågor som det här handlar om, nämligen arbetsunderlaget och möjligheterna för de små tingsrätterna att fungera. Jag tror att det fordras andra lösningar.

Det vore dock intressant om justitieministern kunde ange litet mera av sin inriktning på denna punkt när det gäller de allra minsta tingsrätterna.

Får jag också fråga – det är ju en fråga som blir alltmer intressant – om detta med EG: Vilken påverkan ser justitieministern på vårt domstolsväsende rent allmänt av ett EG-medlemskap? Detta berörs ju i svaret.

Anf. 49 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Vi får bl.a. räkna med att betydligt fler frågor kan bli föremål för rättslig prövning, domstolsprövning, än vad som gäller enligt det svenska systemet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1991/92:186 om våldet i butiker och varuhus

Anf. 50 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Hugo Bergdahl har frågat mig om regeringen har för avsikt att vidta några konkreta åtgärder för att få bukt med det ökade grova våldet i butiker och varuhus.

Jag vill för det första säga att jag är mycket bekymrad över det tilltagande våldet i butiker och varuhus. Jag förstår den rädsla som många butiksanställda känner. Tyvärr måste man konstatera att detta inte är det enda område där brottsligheten har ökat.

Som Hugo Bergdahl vet, ser jag allvarligt på våldsbrottslighet. I alla sammanhang där det är möjligt försöker vi med de medel vi har till förfogande att komma till rätta med brottsligheten, särskilt vålds- och narkotikabrott.

Rent konkret är det svårt att genom ytterligare lagstiftning eller styrning av polisens resurser påtagligt förhindra våld i butiker och varuhus. Polisen lägger redan nu ner ett stort arbete på att förhindra brott, och på många orter finns ett gott och fruktbart samarbete mellan polis och köpmän. Jag tror att sådant samarbete är mycket värdefullt för att minska butikstillgrepp och butiksvåld. När det gäller butiker och varuhus vill jag också framhålla att det är synnerligen angeläget för handeln att själv verka kraftfullt för att minska utrymmet för bl.a. rånsituationer. Man skall inte glömma bort att det problem som Hugo Bergdahl tar upp till stor del också är en arbetsmiljöfråga för de anställda.

Anf. 51 HUGO BERGDAHL (fp):

Fru talman! Vi har en justitieminister som kan med nya friska ögon se på den här problematiken. Jag ser ingen kristallklar målsättning från justitieministern för att göra nya och friska insatser på det här problemområdet.

För drygt en vecka sedan, en lördag, mellan kl. 12.00 och kl. 12.02, deltog nästan samtliga landets butiker i en uppmärksamman manifestation mot det ökade butiksvåldet. Vid det tillfället stannade verksamheten helt upp i butiker och varuhus. Aktionen fick stort genomslag både bland kunder och bland butiksanställda. Det är viktigt att bekämpa våldet och att aldrig ge vika för illdådare. Detta var butiksinnehavarnas och anställdas motiv för insatsen.

Jag har stor förståelse för att de butiksanställda reagerade på det viset. De har en mycket svår situation, och situationen har blivit svårare för varje år som har gått under den senaste fem-sex-årsperioden.

Inom handeln är man djupt oroad över den lavinartade brottsutvecklingen och har sedan länge försökt få myndigheterna att kraftigare markera sitt avståndstagande mot butiksvåldet. Enligt min uppfattning måste någonting göras för att stoppa utvecklingen på det här området. De som borde agera mycket kraftfullt är just vi politiker. Jag säger "vi", eftersom det här är en gemensam angelägenhet för oss politiker. Det är vi som genom olika insatser och förändringar kan ändra situationen.

För att kunna bryta denna utveckling måste enligt min uppfattning såväl lagar, brottsrubriceringar, vapentillgängligheten som påföljderna ses över.

Anf. 52 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag är övertygad om att Hugo Bergdahl och jag är helt överens om att vi har en icke-acceptabel utveckling. Men jag tror också att vi kan vara överens om att den här typen av problem inte löses enkelt med politiska beslut. Det är ett mycket allvarigare problem, som har med attityder i samhället att göra. Men vi politiker kan göra olika markeringar.

Jag har svårt att se att det finns några större brister, även om det finns en del brister, i själva strafflagstiftningen. Men vi har stora problem i dag med att fånga och få fast de personer som gör sig skyldiga till dessa brott. Vi har för få poliser. Det är ett av skälen till att vi nu i den borgerliga regeringen ökat intagningen till polishögskolan. I andra ändan har vi problemet med halvtidsfrigivningen, där vi också är överens om att göra förändringar.

När det sedan gäller själva brottsrubriceringar och de reglerade påföljderna är det kanske inte där som vi i första hand måste ingripa, men i början och i slutet, utöver den allmänna attitydpåverkan, kan och skall vi påverka.

Anf. 53 HUGO BERGDAHL (fp):

Fru talman! Jag reagerade närmast när jag i departementschefens svar kunde läsa en viss uppgivenhet, nämligen i meningen:

”Rent konkret är det svårt att genom ytterligare lagstiftning eller styrning av polisens resurser påtagligt förhindra våld i butiker och varuhus.” Det är inte ett budskap som de butiksanställda hälsar med tillfredsställelse, utan säkert med en viss besvikelse. Justitieministern har i en tidningsintervju uttalat att hon aviserar också hårdare straff för våldsbrott. Då är det givetvis min önskan att man på det här området äntligen går från ord till handling. Det finns ändock en del uppslag från olika håll på insatser som kan göras för att förbättra situationen.

Anf. 54 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Vi kommer alltså att vid årsskiftet kunna visa hur vi skall arbeta vidare med förändringar av bl.a. påföljdssystemet. Där är det många förändringar som kan göras i form av både skärpningar och uppmjukningar.

Jag hoppas att det jag sade i mitt tidigare inlägg skingrade den oro som Hugo Bergdahl kände när han läste svaret från början. Det kanske blev förtydligat att det inte är fråga om en uppgivenhet utan om vilken typ av redskap man tror på.

Anf. 55 HUGO BERGDAHL (fp):

Fru talman! Jag vill ta upp ytterligare en fråga. Justitieministern känner mycket väl till att hon har uppvaktningar och påstötningar om ett förslag till en partsammansatt kommission, som skulle se över vålds- och rånutvecklingen i våra butiker och där handelsanställda, butiksinnehavare, polisen m.fl. självfallet skulle delta. Jag tror att man inte utan vidare skall avvisa sådana insatser. Jag tror att vi med gemensamma insatser kan gå ganska långt på det här området och nå goda resultat. Att endast använda sig av lagar, polis och straffskärpningar tror jag inte heller räcker, utan det måste till andra friska insatser.

Anf. 56 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Då vill jag påminna om vad jag sade i mitt svar. Jag redovisar samma uppfattning och påpekar att det är synnerligen angeläget att handeln själv också verkar kraftfullt. Jag vill vidare påpeka att vi redan har kommit överens om en träff mellan justitiedepartementet, med mig som en av företrädarna, och Svenska köpmannaförbundet för att diskutera vilka åtgärder som kan vidtas på olika håll. Vi kommer att träffas under kommande vecka.

Anf. 57 HUGO BERGDAHL (fp):

Fru talman! Jag vill avsluta med att tillönska justitieministern framgång i det svåra arbetet. Jag vet att detta inte är problem som kan lösas över en dag eller en natt, men jag tror att det är viktigt att se allvarligt på utvecklingen på det här området.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1991/92:195 om nedläggning av kriminalvårdsanstalten i Karlskrona

Anf. 58 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Den förra regeringen beslutade i april i år att den slutna lokalanstalten Karlskrona skall läggas ned. K G Sjödin har frågat mig om jag är villig att medverka till att riva upp det beslutet.

Inledningsvis vill jag erinra om bakgrunden till beslutet om nedläggning av Karlskronaanstalten. I 1990 års budgetproposition föreslogs att den gamla lokalanstalten i Kristianstad skulle stängas med hänsyn till att två nya lokalanstalter då hade tagits i bruk och att beläggningsläget inom anstaltsorganisationen inte motiverade en fortsatt drift av anstalten. När budgetpropositionen behandlades ansåg emellertid justitieutskottet att en fortsatt drift av anstalten skulle vara av stort värde. Utskottet förutsatte att kriminalvårdsstyrelsen genom analys av beläggningsutvecklingen och möjligheten till omdisposition av medel skulle få till stånd en fortsatt drift inom befintliga ramar. Riksdagen följde utskottet.

Frågan återkom i 1991 års budgetproposition. Min företrädare Laila Freivalds anförde då att beläggningsnivån vid de slutna lokalanstalterna under de senaste två åren hade varit lägre än för övriga anstaltstyper. Hösten 1990 hade beläggningen vid de slutna lokalanstalterna inte varit högre än 83 %. Hon vidhöll mot den bakgrunden att åtminstone något av de cellfängelser från 1800-talet, som ingår i den slutna lokalanstaltsorganisationen, borde läggas ned. Med hänsyn till riksdagens ställningstagande beträffande Kristianstadsanstalten förordade hon att den slutna lokalanstalten Karlskrona med 37 platser, som togs i bruk 1851, skulle läggas ned. Nedläggningen borde, enligt Laila Freivalds, samordnas med öppnandet av det häkte som för närvarande uppförs i Karlskrona. Riksdagen avlog, som K G Sjödin nämner i sin fråga, några borgerliga motioner där man förordade en fortsatt verksamhet vid Karlskronaanstalten.

Det finns alltså inga medel till Karlskronaanstalten. För närvarande be-

reds innehålllet i 1992 års budgetproposition inom regeringskansliet, och jag återkommer därför med förslag till resurser för budgetåret 1992/93 i januari. Jag är med andra ord inte beredd att i dag svara på om regeringen kommer att ompröva frågan om nedläggning av Karlskronaanstalten.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

Anf. 59 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Fru talman! Jag tackar för svaret som jag nyss fick av justitieministern. Jag är själv obotlig optimist när det gäller det jag tror på. Självfallet är jag införstådd med att man måste göra besparingar. Jag ifrågasätter dock det lämpliga i att lägga ned någonting som fungerar. Det går väl att göra omprioriteringar även inom kriminalvården. Det handlar om 8–12 miljoner i driftskostnader årligen. Det måste vara billigare att behålla det som finns.

Nu vill jag inte spela ut olika anstalter mot varandra, men eftersom Kristianstadsanstalten här omnämndes vill jag säga att den är lika gammal som Karlskronaanstalten, några år äldre. Det jag tycker är viktigt att komma ihåg är att vi ganska lätt fångas av tron på den materiella standardens betydelse på bekostnad av andra värderingar. Man måste se till innehålllet. Det viktiga är ju innehålllet, det man kan erbjuda i Karlskronaanstalten i form av den personal som där finns och det speciella klientel som man har och som just kommer från Malmö-, Lund- och Helsingborgsregionen, som justitieministern väl känner till.

Jag ser fram emot fortsatt behandling av ärendet. Jag är som sagt obotlig optimist och hoppas att det sunda förnuftet skall råda när det gäller att bevara anstalter som har ett mycket bra vårdprogram för det speciella klientelet.

Anf. 60 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag vill först instämma i vad Karl Gustaf Sjödin sade och påpeka att det i Karlskronaanstalten bl.a. finns en mycket duktig motivatör. Helt klart är det väsentligt att man tar vara på den engagerade och kunniga personal som där finns. Dessutom vill jag säga, även om det är omöjligt för mig att nu föra en närmare diskussion om det, att denna fråga är föremål för en intensiv diskussion för närvarande.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1991/92:163 om s.k. surrogatmödraskap

Anf. 61 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Eva Zetterberg har frågat socialministern om regeringen har för avsikt att ändra lagstiftningen så att s.k. surrogatmödraskap blir juridiskt accepterat.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Jag kan svara mycket kort. Frågan om surrogatmödraskap behandlades vid tillkomsten av den lag om befruktning utanför kroppen som riksdagen

fattade beslut om 1988. Då slogs det fast att surrogatmödraskap skall vara förbjudet. Regeringen har inga planer på att ändra den lagstiftningen.

Anf. 62 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Den vanliga utgångspunkten när man tar upp frågan om en förändring av lagstiftningen är nog att den som frågar själv vill ändra på lagstiftningen. För min del är detta inte utgångspunkten, utan jag har blivit väldigt oroad av diskussioner i tidningar, i andra massmedier och på annat håll där man har tagit upp frågan om att göra surrogatmödraskap juridiskt accepterat. Jag är därför mycket nöjd med det svar jag får från regeringen.

Jag skulle dessutom vilja fortsätta frågeställningen. Det avgörande är att det finns en skillnad i inställningen till t.ex. spermadonationer och till frågan om surrogatmödraskap. Man ser dessa som två väsentligt skilda saker. Jag skulle vilja komplettera min fråga med att fråga om det i dess följd finns funderingar hos regeringen om att man skulle göra det möjligt med äggdonationer. Det är en annan sak som jag ser väldigt negativt på. Det skulle vara intressant att få svar på den frågan.

Anf. 63 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! När jag fick frågan från Eva Zetterberg gjorde jag nog den bedömningen att hon, som Eva Zetterberg nu säger, inte påfordrade någon lagändring utan var nöjd med den nuvarande lagstiftningen. Jag har nu alltså fått detta bekräftat.

I övrigt kan vi väl återkomma till de frågor som Eva Zetterberg tar upp i annat sammanhang. Några planer på förändringar finns inte heller där. Men om Eva Zetterberg önskar en fördjupad diskussion kan jag gärna återkomma.

Anf. 64 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag återkommer gärna till dessa frågor. Jag vill dessutom skicka med en ytterligare fråga. Om statsrådet är beredd att svara på den i dag eller inte får vi se. Det gäller frågan om spermadonationer som pågår redan i dag och som är juridiskt helt accepterat. Där har det höjts röster för det lagskydd för barnet som har införts, nämligen att barn har rätt att få veta vem som är dess biologiska far. Där har det ställts krav på att man skall få vara anonym. Det har påståtts att detta har försämrat möjligheterna att få donatorer. Jag undrar därför om det finns några funderingar hos regeringen att ändra i lagstiftningen på det området, eller är jag tvungen att återkomma även på den punkten?

Anf. 65 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! På den punkten torde inte Eva Zetterberg behöva återkomma. Några sådana planer finns inte.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 66 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Lars Sundin har frågat mig om regeringen har för avsikt att ytterligare sänka arbetsgivaravgiften om småföretagarnas oro för att kompensationen för sjuklönekostnaderna är otillräcklig visar sig befogad.

I propositionen om sänkt avgift till sjukförsäkringen (prop. 1991/92:72), som avlämnades under hösten, angavs att utgångspunkten för riksdagsbeslutet om sjuklöneformen var att reformen skulle vara kostnadsneutral för arbetsgivarna som grupp. Denna princip gäller fortfarande. Om det således under 1992 skulle visa sig att sänkningen av sjukförsäkringsavgiften påtagligt avviker från kostnaden för sjuklönen för arbetsgivarna som grupp avser jag att föreslå regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till ändrad socialavgift till sjukförsäkringen.

Anf. 67 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Jag finner svaret ganska positivt och löftesrikt för de många företagare, speciellt småföretagare, som känner oro inför sjuklönereformen. Många av småföretagarna har nog ansett reformen vara ett steg i rätt riktning, men de är allvarligt oroade för att deras kompensation för kostnaderna är för dålig.

Den gamla regeringen föreslog en sänkning med 1,9 % av arbetsgivaravgiften medan den nuvarande har föreslagit en sänkning med 2,3 %. Företagarnas bedömning är att sänkningen bör vara 5–6 % om den skall vara kostnadsneutral.

Regeringen återkommer om reformen inte skulle bli kostnadsneutral, sade statsrådet. Det är bra. Finns det någon grupp inom departementet som följer utfallet av denna reform? Om inte, är statsrådet beredd att tillsätta en sådan grupp? Och vad innebär "påtagligt" i uttrycket om sänkningen "påtagligt avviker" från kostnaden för sjuklönen?

Anf. 68 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag börjar med den fråga som Lars Sundin ställde i slutet av sitt anförande.

Med "påtagligt" avser jag att avvikelserna skall vara klart märkbar, så att man kan se att det föreligger en sådan skillnad. Med detta vill jag markera att vi förstas inte kan ägna allt för mycket tid åt diskussioner om mycket små skillnader.

Ett av problemen är att den sak som skall bedömas är vilken utvecklingen skulle ha blivit om det inte hade skett någon ändring. Det är klart att det alltid är mycket svårt, ibland t.o.m. omöjligt, att klara ut vad som skulle ha hänt, om det som hände inte hade hänt. Det är precis det som behöver belysas i den här frågan.

Det har inte övervägts närmare att tillsätta någon särskild grupp. Den enhet på socialdepartementet som sysslar med försäkringsfrågor har i uppdrag att följa utvecklingen.

Till sist vill jag kommentera en fråga som jag tidigare kommenterat här i kammaren, nämligen påståendet att den egentliga nivån borde ligga någon-

Svar på frågor

stans mellan 5 och 6 % – en siffra som man har framfört från företagarkåll och som Lars Sundin nyss refererade till. Det är väl framför allt Företagarnas riksorganisation som är inne på den tankegången att nivån skulle ligga så pass högt.

Den totala kostnaden för sjukförsäkringen för närvarande utgör nästan 6 %. Skulle bedömningen 5–6 % var korrekt, innebär detta att alla sjukdagar infaller under de första 14 dagarna, men så är ju som bekant inte fallet.

Det ligger avsevärt mycket mer realism, om än icke fullt ut, i de bedömningar som bl.a. SAF har gjort och som visar att om man använder sig av årets nivå, hamnar man någonstans under 3 %.

Anf. 69 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Statsrådet har nu klarat ut detta med "påtagligt". Avvikelsen skall alltså vara klart märkbar om regeringen skall återkomma, sade statsrådet.

I svaret står det: "Om det således under 1992 skulle visa sig att sänkningen påtagligt avviker ---". Tänker regeringen avvakta hela året 1992 och återkomma 1993, eller är regeringen beredd att slå till ganska snabbt, om det under 1992 visar sig att kostnaderna "påtagligt avviker"?

Anf. 70 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Avsikten med formuleringen "under 1992" är mycket genomtänkt. Jag har upptäckt att det på företagarkåll finns en oro för att man från statsmakterna under en lång följd av år framöver skulle avvakta utvecklingen i akt och mening att klippa till med höjda arbetsgivaravgifter om – vilket man hoppas – sjuktalen minskar. Någon sådan avsikt finns alltså inte.

Vi har velat markera att om man under det första året upptäcker en påtaglig avvikelse, bör man inför året därpå – alltså inför 1993 – vidta en förändring. Det är omöjligt att säga vad som sedan skulle hända om det som hände inte hade hänt.

Anf. 71 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Är man inom regeringen beredd att rätta till också andra skevheter som kan visa sig uppstå under 1992? Jag tänker då på t.ex. rapporteringsskyldigheten och rehabiliteringsersättningen. Det var ju meningen att byråkratin skulle minska genom den här reformen.

Anf. 72 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Vi får återkomma till de frågorna.

En fråga som jag vet behandlas för närvarande i utskottet är frågan om uppgiftsskyldighet av olika slag. Min bedömning i dag är att just den delen är avsevärt mindre problematisk för småföretagarna än vad många av dem tror.

Samtidigt som lönen utbetalas någon gång i månaden måste man ändå se efter vilka arbetstagare som har varit frånvarande för att man skall kunna betala ut den lägre ersättningen. I samband därmed skall de två eller tre som varit sjuka under den aktuella månaden anmälas. Jag tror inte att detta kommer att medföra några större problem.

Anf. 73 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Om de skevheter som småföretagarna är mycket oroliga för ändå skulle uppstå, är regeringen då beredd att under 1992 återkomma till riksdagen?

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

Anf. 74 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Regeringen är alltid beredd att se över förhållanden som är felaktiga.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1991/92:165 om laboratorieassistentutbildningen

Anf. 75 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Gullan Lindblad har frågat mig om den svenska laboratorieassistentutbildningen kommer att förlängas i enlighet med UHÄs förslag.

Gullan Lindblad frågar detta med anledning av ett svar som jag gav här i kammaren den 12 november och som handlade om de svenska högskoleutbildningarna och EG. Jag nämnde då att det finns några direktiv om ömsesidigt erkännande av utbildnings- och examensbevis som bl.a. rör sjuksköterske- och barnmorskeutbildningarna och att vi bör förlänga dessa utbildningar för att anpassa oss till de regler som gäller inom EG.

Något motsvarande direktiv som rör laboratorieassistenterna finns emellertid inte. I Sverige och i många andra länder inom EG är laboratorieassistenternas arbete inte reglerat och det råder alltså en fri arbetsmarknad för denna yrkesgrupp. Detta innebär också att arbetsuppgifterna inte alltid är helt jämförbara i de olika länderna.

Utbildningen till laboratorieassistent varierar därför också mycket, både mellan olika länder och inom ett och samma land. I flertalet länder i Europa är utbildningen inte på högskolenivå, som den är hos oss.

Det är riktigt att UHÄ har föreslagit att bl.a. laboratorieassistentutbildningen skall förlängas. UHÄs förslag har nyligen kommit in till regeringen och jag kommer att behandla förslaget i vanlig ordning i budgetarbetet.

Anf. 76 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret. Jag blev väldigt glad när jag hörde det svar som utbildningsministern lämnade tidigare om sjuksköterskeutbildningarna och de medellånga vårdutbildningarna. Visst har det varit litet genant att vi i vårt land inte har kunnat mäta oss med t.ex. de övriga nordiska länderna? De svenska sjuksköterskorna har ju som bekant tidigare betraktats som de bästa i världen. Det är väldigt roligt att den frågan kommer att lösas.

En annan viktig grupp som jag har tagit upp är just laboratorieassistenterna, som inom vården brukar kallas sjukdomsdetektiverna. Laboratorieassistenterna arbetar i regel inom klinisk-kemiska laboratorier, inom mikrobiologi, vid blodgivarcentraler och vid forskningslaboratorier.

Det har ju skett en mycket snabb utveckling inom vården med alltmer

komplicerade både undersöknings- och analysmetoder. Det finns i dag en klar diskrepans mellan utbildningens längd och dess innehåll. Behovet av laboratorieassistenter förväntas också öka, inte minst för att möta kraven från biotekniken, från läkemedelsindustrin och för att klara laboratoriemetodiken när det gäller sjukdomen aids, vilket är en nog så viktig fråga.

Jag vill erinra om att Norge och Danmark i dag har en treårig utbildning, vilket ungefär motsvarar en utbildning på 120 poäng.

Jag vill därför fråga utbildningsministern om vi ändå inte kan räkna med en mycket positiv bedömning av UHÄs förslag om att laboratorieassistentutbildningen skall förlängas, eftersom utbildningsutskottets begäran gällde en översyn av samtliga medellånga vårdutbildningar.

Anf. 77 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! För klarhets vinnande vill jag bara understryka att jag i ett svar som avgavs den 12 november om barnmorskorna och sjuksköterskorna talade om examensbevis som skall vara ömsesidiga i resp. EG-land. I det fallet är Sverige så illa tvunget att anpassa sig, om vi vill delta i det gemensamma utbytet av arbetskraft. Det är den ena delen av den EG-anpassning som vi nu står inför.

Den andra delen – till vilken hör bland mycket annat laboratorieassistenterna – handlar om att i samband med att Sverige förhoppningsvis går med i den Europeiska gemenskapen öppnar vi också vår egen arbetsmarknad i andra hänseenden än de utbildningar som jag nyss nämnde. Det handlar då om konkurrensen mellan olika länder och mellan olika utbildningar.

Jag är övertygad om att vi i Sverige då kommer att tvingas att se över åtskilliga utbildningar för att kunna förvissa oss om att dessa är konkurrenskraftiga i det nya europeiska klimat i vilket de skall passa in. Det är bl.a. i den andan som jag kommer att se över också laboratorieassistentutbildningarna.

Jag vill därtill lägga att vi i den frågedebatt som hölls den 12 november också diskuterade den s.k. mastersutbildningen, dvs. den typ av längre grundutbildning på avancerad nivå som flertalet EG-länder också utnyttjar. Jag uttryckte då min övertygelse att Sverige nog vad det lider kommer att tvingas att anpassa sig också till detta.

Anf. 78 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag hoppas och jag vet att utbildningsministern har högre ambitioner än att "tvingas" anpassa sig. Den nya regeringen har nog betydligt högre ambitioner än så.

För den som under ett tiotal år har motionerat fram och tillbaka om laboratorieassistenternas utbildning vore det väldigt roligt om en borgerlig regering verkligen hade ambitionen att se till att de laboratorieassistenter som utbildas i Sverige också skulle kunna ta anställning i t.ex. Danmark och Norge, där man i dag alltså ställer högre krav. Det vore enligt min mening ett minimum. Jag hoppas att det är i den andan som utbildningsministern har lämnat sitt svar, och jag tar för givet att så är fallet.

Anf. 79 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag kan försäkra Gullan Lindblad att det förhåller sig precis så.

När Sverige ger sig ut på det europeiska äventyret, måste man vara så väl förberedd som det över huvud taget är möjligt. Vi skall förbereda oss med entusiasm och tillförsikt, precis som Gullan Lindblad sade.

Som jag sade i mitt tidigare svar tror jag att detta innebär att vi med glädje kommer att anpassa flera av de svenska utbildningarna till de nya konkurrensvillkor som då kommer att gälla.

Anf. 80 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag vill tacka alldeles särskilt för det senaste tillägget.

I den motion som jag senast avgav tillsammans med Inger Koch skrev vi att det nu är hög tid att ett förslag läggs fram i denna utbildningsfråga. Jag ser fram emot ett sådant förslag, herr utbildningsminister.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1991/92:180 om barns talerätt i sociala mål

Anf. 81 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Lena Öhrsvik har frågat socialministern om frågan om barns talerätt i sociala mål kommer att ingå i den beredning som pågår i regeringskansliet av frågan om barns talerätt i mål om vårdnad och umgänge.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Frågan om barns talerätt behandlades av utredningen om barnens rätt i betänkandet (SOU 1987:7) Barnets rätt 3. Utredningen föreslog att barn skall få talerätt i mål om vårdnad och umgänge. I förslaget förutsattes att barn som fyllt tolv år själva skulle få föra sin talan. Barn under tolv år skall enligt förslaget kunna få ett offentligt biträde som för barnets talan inför domstolar och myndigheter. I sociala mål har barn redan talerätt och får själva föra sin talan från 15 års ålder. Utredningen föreslog att den åldersgränsen skulle sänkas till tolv år.

Sedan utredningen lade fram sitt förslag har vissa lagändringar av annat slag genomförts och behovet av talerätt för barn i mål om vårdnad och umgänge har därmed kommit i ett annat läge. Behandlingen av vårdnads- och umgängesfrågor har alltmer inriktats på att tvister av det här slaget löses i samförstånd i stället för genom beslut av domstol. Jag kan exempelvis erinra om de ändringar i föräldrabalken som riksdagen beslutade om under hösten 1990 på grundval av prop. 1990/91:8 och som trädde i kraft den 1 mars 1991. Ändringarna gick bl.a. ut på en ökad satsning på samarbetssamtal.

Vid behandlingen av den propositionen gav riksdagen regeringen till känna att frågan om barns talerätt i mål om vårdnad och umgänge borde övervägas ytterligare i lämpligt sammanhang.

I justitiedepartementet övervägs nu frågan om det behövs ytterligare åtgärder för att stärka barns processuella ställning i mål om vårdnad och um-

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

gånge. Det är ännu för tidigt att säga vad dessa överväganden kan komma att leda till när det gäller barns ställning i sociala mål.

Anf. 82 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag får tacka för svaret på den här frågan. Skälet till att jag har ställt den nu är att vi häromdagen hade en motionsbehandling här i riksdagen där man hänvisade till det uppdrag som gällde ökade möjligheter för barn till inflytande i vårdnads- och umgängesärenden. Men min fråga handlar alltså om talerätten i sociala mål. Denna fråga har varit föremål för kontinuerlig utredning sedan 1977. Jag väckte min första motion i ärendet 1979 i anslutning till att vi antog socialtjänstpropositionen. Då skrev utskottet att det är riktigt att barns ställning behöver stärkas. Utredningen om barnens rätt skulle få tilläggsdirektiv, och det fick den.

Utredningen lade fram sina förslag 1987. Det var ett antal år senare. Och sedan har detta beretts ytterligare, och man har brutit ut frågan om vårdnad och umgänge och där gjort vissa förtydliganden.

Jag var med om denna behandling också, då man inriktade sig på samarbetsamtal osv., men ändå behövs det en förstärkning av barns rättssäkerhet i form av en utvidgad talerätt.

När det gäller de sociala målen kan det handla om mycket allvarliga ingripanden. Flyttning av fosterbarn är ett exempel, och omhändertagande ett annat, där barn borde ha en annan ställning och där föräldrar och barn givetvis har skilda intressen. Man har löst detta genom att inrätta offentligt biträde, men biträdet har ingen processbehörighet. Jag tycker att det är viktigt att vi någon gång får denna fråga löst, eftersom den har utretts sedan 1977.

Givetvis kan jag inte anklaga denna regering för att inte ha löst frågan. Jag ville bara veta om utskottet hade rätt i sin förmodan att denna fråga skulle kunna lösas tillsammans med frågan om förstärkta möjligheter för barn i vårdnads- och umgängesfrågorna. Min fråga är alltså: Kommer man att lösa dessa frågor tillsammans?

Anf. 83 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Vi skall nu se hur de förändringar som föreslogs och som man fattade beslut om och som slutligen trädde i kraft den 1 mars i år verkar. Men det har knappast gått tillräckligt lång tid för att man skall kunna avgöra hur förändringarna verkar, men vi följer tillämpningen av dem, och i samband med det överväger vi även frågan om barns processuella ställning. Det är för tidigt för mig att säga om även frågan om barns ställning i sociala mål kommer upp i detta sammanhang, eftersom vi helt enkelt ännu inte har kommit så långt att vi kan lämna något definitivt besked på den punkten.

I varje fall i mål om vårdnad och umgänge är det inte givet att frågan skall lösas på ett sådant sätt att det är talerätten som skall ändras, utan det finns även andra sätt att ge barnen en starkare och mer framskjuten position i vårdnads- och umgängestvister. Men jag förstår att det som Lena Öhrsvik framför allt avser är talerätten när det gäller sociala mål.

Anf. 84 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag håller med om att det kan finnas andra vägar som är bättre när det gäller vårdnads- och umgängesärendena, t.ex. att man lyssnar på bar-

nen. De kan själva få lämna den information som behövs. Man kan tro på barn på ett bättre sätt än man har gjort tidigare. Men det är inte detta som min fråga gäller, utan den gäller de sociala målen. Och denna fråga har man alltså utrett sedan 1977.

När vi antog socialtjänstpropositionen 1980 så skulle frågan naturligtvis ha lösts. Men då sades det att denna fråga skulle lösas tillsammans med vårdnads- och umgängesfrågorna i utredningen om barnens rätt.

Nästa tillfälle då vi borde ha löst denna fråga var våren 1990 när vi antog de nya LVU-reglerna. Givetvis borde denna fråga ha lösts då, men det skedde inte. Jag är mycket besviken över det. Jag skrev motioner om det då, men man hänvisade fortfarande till regeringens beredning av förslagen från utredningen om barnens rätt. Därför står mitt hopp nu till statsrådet Laurén om att man ändå skulle kunna titta på frågan om talerätten i sociala mål. Vi kan alltså inte ha ett kontinuerligt utredande. Detta utredande har pågått i 14 år, och jag vill faktiskt att denna fråga skall lösas snart.

Anf. 85 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag kan förstå att Lena Öhrsvik vill ha denna fråga löst efter 14 års utredande. Men jag kan i dag inte utlova något resultat, jag kan bara säga att det är sannolikt att denna fråga kommer upp i detta sammanhang, eftersom frågorna tidigare har kopplats ihop.

Anf. 86 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Som jag sade tidigare står mitt hopp nu till statsrådet Laurén, eftersom jag inte kunde få mina riksdagskamrater med på att uttala att denna fråga borde tas upp i detta sammanhang. En sådan beställning kunde faktiskt ha gjorts. Då hade det kanske varit litet enklare.

Jag kommer naturligtvis att bevaka denna fråga även i fortsättningen. Men jag hoppas på en välvillig behandling, som det heter.

Överläggningen var härmed avslutad.

17§ Svar på fråga 1991/92:193 om produktivitsdelegationens betänkande

Anf. 87 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jan Backman har frågat mig om vilka slutsatser jag drar av de påpekanden som finns i produktivitsdelegationens betänkande om bl.a. sambandet mellan mängden hemarbete å ena sidan och elevernas prestationer å den andra.

Vid en jämförelse med elever i andra länder i Europa ligger svenska elever på eller under genomsnittet i fråga om tid för hemarbete. Under perioden 1965–1985 har hemarbetstiden för eleverna genomsnittligt halverats. Nyligen genomförda undersökningar visar dock att eleverna, framför allt flickorna, är positiva till att ha hemuppgifter.

I läroplanen för grundskolan framhålls att hemuppgifter för eleverna utgör en del av skolans arbetssätt. Att lära eleverna att ta ansvar för en uppgift

är en väsentlig del av den karaktärsdanning som skolan skall ge. Huvuddelen av elevernas arbete skall dock enligt grundskoleförordningen utföras under skoldagen.

I gymnasieförordningen sägs att hemuppgifter skall fördelas så att eleverna får en så jämn arbetsbörda som möjligt. Läroplanen från 1970 utgår från att gymnasieskoleleven bör kunna utföra den väsentliga delen av sina studier på skoltid.

Studier inom komvux förutsätter ett omfattande hemarbete, eftersom den lärarledda undervisningen är begränsad.

I regeringsförklaringen har vi satt som mål att under 1990-talet skapa Europas bästa skola. En ny läroplan för grundskolan med tydlig kunskapsprofil kommer att utarbetas.

Jag är övertygad om att det finns ett klart samband mellan hemarbete och goda kunskaper. Att höja sin prestationsnivå och öka sina kunskaper gör man inte bara genom arbete i skolan. Hemuppgifter är betydelsefulla för att t.ex. genom övningar och repetitioner befästa kunskaper och färdigheter. I första hand är hemarbetet naturligtvis ett ansvar för eleven själv, men hemmet och skolan har också ett stort ansvar för att hemuppgifterna bidrar till ökad kunskap. Föräldrarna, som har huvudansvaret för sina barns fostran, kan genom hemarbetet följa sina barns skolarbete och ge dem stöd och uppmuntran. Lärarna får genom hemuppgifterna en naturlig samarbetsform med elevernas föräldrar.

Anf. 88 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Ask för svaret. En preliminär version av svaret fick jag redan i går genom radioprogrammet Efter tre, där en läxtrött tolvåring som ringde till programmet fick tröstande ord av Beatrice Ask men samtidigt klara besked om att den skola som skall bli Europas bästa också kommer att använda läxor som en väsentlig inlärningsmetod. Tolvåringens värsta ämne var engelska.

Produktivitsdelegationen har naturligtvis sina alldeles speciella utgångspunkter när den granskar den svenska skolan, och slutsatserna kan väl inte anses vara den enda ledstjärnan för den fortsatta skolutvecklingen, men de måste ändå vägas in. När man säger att det är utbildningssystemets inriktning och kvalitet i förhållande till konkurrentländerna som är av stor betydelse för produktivitetens utveckling, måste vi alltså hela tiden sträva efter att fånga upp nya idéer. Man är speciellt orolig för matematiken, där läxornas betydelse uppenbarligen är alldeles särskilt tydlig. Jag tycker att Beatrice Asks svar andas en viss oro för Sveriges del just på denna punkt.

För den som under valrörelsen fick möjlighet att tala moderat skolpolitik med elever från olika stadier är det förbluffande med vilket allvar de engagerade sig i frågor som rör skolans kvalitet. Det gällde oftast läroböckerna och ganska ofta skollokalerna. Men en årskurs 6 från en skola i Helsingborg hade förberett frågan: Vad tänker ditt parti göra åt att det finns så många icke-kompetenta lärare i skolan?

I arbetet med att skapa Europas bästa skola har vi således eleverna med oss. Med de rätta förberedelserna kan det säkert också vara möjligt att få

Anf. 89 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag håller helt med om att om vi vuxna tog skolarbetet på samma allvar som sjuåringarna gör när de första dagen går till skolan skulle mycket vara vunnet. Detta allvar gör också att eleverna i allmänhet har stor förståelse för att de måste göra läxor och att läxor är bra.

Anledningen till att produktivitetsutredningen är bekymrad över läxläsningen är ju att vi i Sverige ligger extremt dåligt till när det gäller tiden för läxläsning. Och när det gäller matematik hamnar vi makalöst långt ner på listan över mängden läxor. Vi i Sverige åstadkommer inte ens hälften så mycket som det land som ligger näst sist av västvärldens länder. Och det är alldeles uppenbart att den här typen av ämnen inte fungerar om man inte återkommande tvingas öva och träna och om det inte finns färdighetsmoment som man måste ta sig igenom. Därför är det nödvändigt att ändra på detta.

Det finns emellertid positiva signaler. Det finns nämligen mätningar som tyder på att eleverna i Sverige i många skolor i dag läser läxor i en omfattning som inte förekommit på 10, 15 eller 20 år. Och jag tror att hemarbetets betydelse har uppvärderats, bl.a. på grund av nya kunskaper om inlärnin.

Jag anser att det är väsentligt att vi i det arbete som nu skall starta med läroplaner och annat lyfter fram att skolarbete inte består av enbart det som sker under lektionerna. Jag tror att det litet för mycket har betonats att allt skall ske under skoltid och att ingenting sedan skall hända. Men det skapar inte god studieteknik, och det skapar inte tillräckliga kunskaper.

Anf. 90 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! Inte minst den sista punkten om studietekniken tror jag är väldigt viktig. Då grundlägger man nämligen, som vi sade under valrörelsen, goda vanor och ger ett ansvar som är av värde för framtiden.

Ulf Elfving målade i gårdagens program upp en skräckbild av en elev som gick till skolbussen kl. 7.00 på morgonen och som inte var hemma igen förrän kl. 17.00, och undrade hur denne skulle få tid att läsa några läxor. Min erfarenhet är att det snarare är på det sättet att tonårselever oftare brukar klaga över att de inte har något att göra på eftermiddagar och kvällar. Och då kanske läxor är lösningen på deras sysselsättningsproblem.

Anf. 91 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Skräckvision eller inte, barn som har långt till skolan kan ha långa och arbetsamma skoldagar. Men jag tror ändå att vi måste se på genomsnittet. Sedan får man utgå från att lärare och föräldrar har ett visst omdöme när det gäller att ställa krav på mängden läxor och att lärarna också försöker fördela läxor och skrivningar på ett sådant sätt att eleverna får en rimlig arbetssituation, annars blir vardagen helt omöjlig att hantera. Men jag tror, som sagt, att vi är på väg mot en sundare inställning när det gäller dessa frågor i svensk skola. Jag skall också se till att dessa frågor i läroplansarbete m.m. ges den uppmärksamhet som jag tycker att de är värda.

Jag vill också säga att det är bra att vi nu börjar få en del undersökningar där svensk skola jämförs med andra länders skolor, eftersom vi har ett och annat att lära. Vi kanske också kan komma på att en del saker är bra i vår egen skola, och det är också roligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.13 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

18 § Svar på fråga 1991/92:181 om kreditgaranti för export till östeuropeiska stater

Anf. 92 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Tage Pålsson har frågat mig om regeringen överväger att ge exportkreditnämnden (EKN) generösare regler för kreditgarantigivning när det gäller export till östeuropeiska stater, i första hand Sovjetunionen.

Riksdagen beslutade i maj 1990 om nya riktlinjer för exportkreditnämndens garantigivning. Orsaken var bl.a. de stora förluster som uppkommit i nämndens garantiverksamhet till följd av skuldskrisen. Riktlinjerna innebär bl.a. att garantigivningen i det s.k. normalsystemet skall ske med målet att verksamheten skall gå ihop. För det s.k. LT-systemet gäller målet på sikt. LT står för långfristiga krediter, dvs. krediter med en löptid på över fem år.

Mot denna bakgrund gör EKN en ingående prövning av förlustrisken innan beslut om garanti fattas. Garantier utfärdas inte för länder där risken för utebliven betalning bedöms vara mycket stor. Vidare tillämpas ett system där premien är högre för större risker än för mindre.

Vad beträffar de central- och östeuropeiska länderna är EKN i dag öppen för garantigivning för export till Polen, Tjeckoslovakien och Ungern. För Albanien, Rumänien och Sovjetunionen utfärdas endast garantier för en kredittid på upp till ett år. För vissa av de länder jag nu har nämnt gäller dessutom andra begränsningar. För Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen och Jugoslavien utfärdas för närvarande inga garantier. Ansökningar om medellånga och långa garantier för Sovjetunionen bordläggs för närvarande på grund av den politiska och ekonomiska osäkerheten och den bristande kreditvärdigheten.

Regeringen har för närvarande inga planer på att föreslå förändringar i riktlinjerna för EKNs garantigivning. Erfarenheterna visar att det är viktigt att exportkreditgarantiverksamheten, mot bakgrund av förlustrisken för sta-

ten, bedrivs utifrån realistiska riskbedömningar och att verksamheten varken utvecklas till ett sätt att medvetet subventionera export eller till ett instrument för utvecklingssamarbete med andra länder. Härtill kommer att Sverige, på riksdagens uppmaning, i internationella fora verkar för att alla garantiinstitut skall bedriva en verksamhet som går ihop och i vilken riskbaserade premier tillämpas.

Flertalet OECD-länders garantiinstitut har numera i likhet med Sverige en mycket restriktiv politik avseende garantigivning för Sovjetunionen. Situationen i Sovjetunionen vad gäller valutatillgång, betalningsförmåga och kreditvärdighet belystes i förra veckans överenskommelse mellan företrädare för G 7-länderna och de sovjetiska republikerna. Som en följd härav är avsikten att en överenskommelse skall träffas inom Parisklubben om senareläggning av betalningar av den sovjetiska utlandsskulden.

Jag är medveten om att svensk industri har intresserat sig för en rad stora projekt i Sovjetunionen och i det övriga Östeuropa och att dessa länders behov av samarbete med utländska företag är mycket stort. Denna fråga övervägs för närvarande i regeringskansliet. Samtidigt vill jag säga, med hänvisning till formuleringar i Tage Pålssons fråga, att grunden för ett varaktigt och stabilt varuutbyte ändå måste vara att köparen betalar.

Anf. 93 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Dinkelspiel för svaret.

Anledningen till att jag ställde den här frågan är att jag under den senaste tiden från olika håll fått oroliga frågor och fått höra funderingar om det svenska näringslivets möjligheter att utveckla östhandeln, nu och för framtiden.

Det är ett faktum att flertalet industriföretag i landet har svårigheter att fullfölja sina planer beträffande exportaffärer till just de östeuropeiska staterna, framför allt Sovjet, och just på grund av problem med krediter – det är ju ett känt faktum att man där har svårt att betala, i varje fall inom vad vi betraktar som rimlig tid. Som en följd därav får man i flera fall ta till driftinskränkningar, då produktionen ofta är inriktad på den typ av produkter som skulle vara lämpliga där. Det är i första hand affärer med långa krediter – enligt exportkreditnämndens regler innebär det längre än ett år – som här drabbas. Det finns enligt EKN i dag inte något förbud mot att ge garantier på kortare tid än ett år till exempelvis Sovjet, men när det gäller de längre har man slagit till bromsarna.

Jag kan som exempel nämna ett verkstadsföretag i Norrland som har utvecklat ett mycket intressant utrustningspaket för rekonditionering av sovjetryska oljeriggar – det är ju en sak som skulle förbättra Sovjetunionens inhemska oljeförsörjning och landets möjligheter att exportera och få västvaluta, med allt vad det innebär. Ett sådant projekt skulle innebära att verkstadsföretaget i fråga inte behövde permittera och dra ned på produktionen.

Grunden skall vara att köparen skall betala – det är självklart. Men det är fråga om *när* köparen skall betala. Vi måste alltså kunna hjälpa till och därmed hjälpa även vår egen industri. Jag skulle då vilja fråga statsrådet om det G 7-möte som ägde rum förra veckan. Man fattade där ett beslut om att ställa

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

upp och hjälpa Sovjet. Kommer detta inte att innebära någon ändring av Sveriges inställning?

Anf. 94 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Låt mig först säga att jag är väl medveten om den oro som många företag här känner, inte minst mot bakgrund av deras intresse av att exportera till Sovjetunionen och till andra central- och östeuropeiska länder. Utgångspunkt för arbetet här måste vara den politik som har lagts fast för exportkreditnämnden, nämligen att man gör en riskbedömning, och bedömer man att risken är stor att man kommer att göra förluster trots höga premier och självrisk skall exportkreditnämnden enligt sina riktlinjer inte ge några garantier.

Situationen kan ju komma att förändras genom att man gör en annan riskbedömning. Just en sådan sak som en skuldkonsolidering, exempelvis inom ramen för Parisklubben, kan liksom även andra faktorer komma att förändra exportkreditnämndens politik i det här avseendet liksom i andra avseenden, t.ex. när det gäller premiesättning och liknande. Så har det t.ex. varit olika politik under året för de olika länder som jag nämnde i mitt inledningsanförande. Men jag kan för dagen inte ställa någon förändrad politik i utsikt.

Låt mig göra tillägget, att när man går utanför sådana här ramar och gör direkta biståndsinsatser – i så fall måste det bli fråga om det – har man naturligtvis att väga det mot andra insatser. Vi överväger för närvarande inom regeringskansliet biståndsinsatser i första hand för de baltiska länderna och närområdet, och då måste detta vägas mot andra insatser, kanske av ännu mer akut slag.

Anf. 95 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Jag återkommer till Parisklubben och G 7-mötet.

Sovjet och hela Östeuropa är ju eller kan ju vara en intressant marknad – det är vi väl överens om? Frågan är bara när man i de länderna får råd att betala. Här skulle det egentligen vara läge för en insats typ Marshallhjälp från väst. Där skulle Sverige kunna ställa upp på sitt sätt.

Skall jag tolka statsrådets uttalande att en annan riskbedömning kan komma i fråga positivt, nämligen så att det här kan bli en ändring inom kort, inom så kort tid att det kan vara till nytta för de industrier i Sverige som verkligen har behov av att komma i gång med den här exporten?

Anf. 96 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Politiken från exportkreditnämndens sida prövas och omprövas, som jag sade, ständigt i ljuset av inträffade händelser, skuldkonsolidering och liknande. Men jag sade också att jag för dagen icke kan ställa i utsikt någon ändring i det här avseendet. Jag säger detta just därför att jag inte vill skapa några förväntningar som sedan inte kan infrias.

I övrigt vill jag gärna säga att det är viktigt med gemensamma operationer, och därför är Sverige en aktiv deltagare i G 24, det internationella samarbetet på det här området, med sikte på att stödja Sovjet och de andra länderna i Central- och Östeuropa. Sverige är en mycket aktiv deltagare i det samar-

betet. Det är ofta förenat med insatser inom ramen för andra organisationers verksamhet.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Anf. 97 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Jag skulle då bara vilja fråga statsrådet vad, konkret, som skulle krävas för att vi från svensk sida i dag skulle kunna gå in för en annan kreditbedömningsmodell när det gäller Sovjet och de övriga öststaterna.

Svar på frågor

Anf. 98 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Det är inte fråga om någon annan kreditbedömningsmodell – det är fråga om att inom ramen för den nuvarande modellen göra en annan kreditbedömning. Det avgörs av objektiva faktorer av typ skuldkon-solidering och en annan värdering av landets möjligheter att återbetala. Går man utanför den bedömningen måste man gå in med direkta insatser av annat slag, och då måste betalningsbalansstöd och kreditgarantier vägas mot andra insatser som exempelvis tekniskt bistånd, som kanske är den mest angelägna uppgiften just nu i förhållande till exempelvis de baltiska länderna.

Anf. 99 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Låt mig då slutligen bara fråga statsrådet: Väger statsrådet och regeringen då i det sammanhanget in den svenska exportindustrins situation?

Anf. 100 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Svaret är att det är klart att detta vägs in både när det gäller frågor som gäller tekniskt bistånd och i andra sammanhang.

När det gäller det tekniska biståndet kan infrastruktur, stöd till yrkesutbildning och liknande mycket väl komma att kopplas till speciella insatser, dvs. investeringar, från näringslivets sida. Det är alltså en faktor som vägs in i sammanhanget när vi funderar på en ökning – det har aviserats av regeringen – av Central- och Östeuropastödet. Var vi hamnar vågar jag för dagen inte säga.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1991/92:184 om hanteringen av EES-avtalet i riksdagen

Anf. 101 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig på vilket sätt riksdagsbehandlingen av EES-avtalet påverkas av att paraferingen av avtalet skjutits upp.

I dag anordnar EG en intern hearing om EES-avtalet. Jag hoppas att det skall bli möjligt att parafera avtalet mycket kort tid därefter.

Omedelbart efter paraferingen kommer regeringen att genomföra sedvanligt remissförfarande. Regeringen avser därefter att planenligt lägga fram lagrådsremiss i februari 1992, följd av en proposition i mars. Det är min be-

dömning att uppskovet inte kommer att förändra vare sig tidtabellen för det svenska beredningsarbetet eller tidpunkten för EES-avtalets ikraftträdande.

Anf. 102 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skall be att få tacka för svaret.

Vår Europaminister är optimistisk som alltid, hör jag. Min erfarenhet av hela den här processen är annars att de mycket optimistiska tidtabeller som görs upp här i Sverige inte alltid motsvaras av verkligheten i Bryssel. Så har det gått även med paraferingen. Den skulle ju ha varit färdig nu, men EG tyckte själv att det var idé att titta på det här.

Jag förstår att det inte är möjligt att ge några konkreta svar, eftersom hearingen enligt vad jag förstår pågår just i dag och det är svårt att veta vad som sägs. Men det har ju spekulerats i att det här är så stora frågor och att framför allt EG-domstolen har ganska stora invändningar. Det har sagts att man eventuellt inte kan blir klar med något ställningstagande förrän kanske när den här terminen har tagit slut nere i Bryssel, och då blir det inte något svar förrän i januari.

Vad jag kan se framför mig är att den här processen i Sverige borde skjutas motsvarande tid framåt. Skälet är att jag är orolig för att detta blir ett hastverk. Det är ett mycket stort problemkomplex, och vi vet redan nu att det är svårt för många människor att tränga in i hela den här materien. Många är också besvikna över hur processen har gått till hittills.

Jag hade hoppats få svaret att om processen skjuts framåt i Bryssel kommer vi att förskjuta tidtabellen i motsvarande grad här i Sverige, för att ge möjlighet till att behandla den här frågan med så stor öppenhet och i så demokratisk anda som möjligt.

Anf. 103 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Till svar vill jag för det första säga att jag föredrar att vara optimist i de flesta av livets skeden. Man har mycket roligare så.

För det andra: Jag har avsiktligt uttryckt mig försiktigt; jag har sagt att jag hoppas – jag har inte sagt att jag kan garantera det – att vi kommer att klara tidtabellen när det gäller paraferingen, men jag har förhoppningar om att vi skall kunna klara den och att det bara blir några veckors förskjutning när det gäller paraferingen och kanske inte alls så lång förskjutning när det gäller undertecknandet, som är det väsentliga.

När det sedan gäller tidtabellen som sådan är det sant att det har skett förskjutningar. Jag menar att man måste sätta målet högt om man går in i en förhandling, även till priset av att behöva erkänna att man inte kunnat klara den tidtabell som gjorts upp. Sätter man ett lågt mål kommer man ingen vart.

I det stora hela måste jag säga att jag tycker att vi har lyckats hålla tidtabellen ganska väl. Och, Gudrun Schyman, erkänn: Målet var när vi startade förhandlingarna att avtalet skulle träda i kraft den 1 januari 1993. Hittills pekar det mesta på att vi kommer att klara den tidtabellen och vara klara den 1 januari 1993.

Slutligen vill jag när det gäller riksdagsbehandlingen och liknande säga att vi har lagt in reservtid, precis som vi gjorde när vi gick ut. För vår del hoppas

vi att ärendet skall kunna slutbehandlas i riksdagen redan under vårriksdagen. Därför vill vi lägga fram en proposition i mars. Men här finns ganska mycket reservtid. Det behöver inte vara klart förrän den 31 december 1992.

I sammanhanget kan jag peka på att schweizarna har folkomröstning så sent som den 6 december 1992. Vi har lagt in ordentligt med reservtid, och det kommer att finnas god tid för behandling av den här propositionen i riksdagen.

Anf. 104 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Det låter betryggande.

Jag kan kanske glädja statsrådet med att säga att vi är fullständigt överens om att det gäller att vara optimistisk – det är jag också, även om vi båda ibland hamnar på olika ståndpunkter. Jag vet att målet och tidtabellen i det avseendet har hållits tills vidare, även om det har blivit förskjutningar under resans gång. Vad som inte har hållit är innehålllet – målet att vi skulle kunna få ett avtal som innebär att vi också har inflytande i beslutsprocessen, att vi skulle kunna få permanenta undantag, osv. Men det är en debatt som vi får föra vid ett senare tillfälle. Vi kommer att återkomma i den här frågan, statsrådet och jag.

Jag tycker som sagt att det är viktigt att man är optimist, att det är viktigt att man sätter målet högt och att man gör klara tidtabeller, men det är också mycket viktigt att man inte försummar den demokratiska processen. Jag hoppas att vi är överens om det och att de förskjutningar som blir ett resultat av hanteringen i Bryssel också kommer att motsvaras av förskjutningar i tidtabellen här. Det är riktigt att vi egentligen har mycket tid på oss, och det finns över huvud taget ingen anledning att hasta i den här frågan.

Anf. 105 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag konstaterar till min glädje att vi är eniga på två punkter: för det första om att man skall vara optimist, för det andra om att det skall ges god tid för riksdagsbehandling; det kan jag försäkra. När det gäller de övriga frågorna är jag överens med Gudrun Schyman om att vi får andra tillfällen att diskutera dem.

Anf. 106 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Vi får återkomma, jag tror det blir om två veckor. Vi har redan tid inbokad för fortsatt debatt om avtalet och EG-medlemskapet.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1991/92:187 om civilministerns besök hos påven

Anf. 107 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Sören Lekberg har med anledning av ett pressmeddelande från civildepartementet frågat mig i vilken egenskap jag har besökt Italien och påven.

Som framgår av pressmeddelandet deltog jag den 21–23 november i en

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

konferens i Rom som arrangerades av den internationella organisationen för världens kristdemokratiska partier, CDI, Christian Democratic International. I arrangemanget ingick en audiens hos påven. Jag reste på bekostnad av och som representant för kristdemokratiska samhällspartiet.

Anf. 108 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret på min fråga.

Min fråga kanske kan tyckas formalistisk, men bakgrunden till den är att pressmeddelandet gav mig intrycket att det var fråga om en officiell resa.

Jag har ingenting emot – det vill jag slå fast – att ministrar reser, att riksdagsledamöter reser, att vi reser officiellt eller att vi reser via våra partier. Jag tror att det är nödvändigt, inte minst med tanke på att Sverige nu har sökt medlemskap i EG.

Jag har nu fått beskedet att det var en partiresa som civilministern deltog i, och jag är nöjd med det svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1991/92:160 om kulturellt värdefulla byggnader

Anf. 109 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Gustaf von Essen har frågat statsrådet Bo Lundgren vilka åtgärder han är beredd att föreslå med anledning av förslagen i utredningen (SOU 1991:64) Att förvalta kulturmiljöer.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Betänkandet innehåller flera förslag inom skattelagstiftningen. I regeringens proposition Skattepolitik för tillväxt (prop. 1991/92:60) lämnas förslag inom skatteområdet som syftar till att stimulera små- och nyföretagandet. Dessa förslag är viktiga för villkoren för den typ av jordegendomar där herrgårdarna oftast återfinns.

Bland förslagen kan nämnas att skogsvårdsavgiften avskaffas och att förmögenhetsskatten sätts ned för att helt tas bort fr.o.m. 1995 års taxering. Vidare sänks arvs- och gåvoskatten kraftigt.

I propositionen nämns också att regeringen avser att lägga fram förslag om ytterligare förändringar för att främja företagandet. I samband med att dessa förslag tas fram räknar jag med att regeringen kommer att behandla också de delar av betänkandet. Att förvalta kulturmiljöer som handlar om de ekonomiska villkoren för ägare av kulturhistoriskt värdefulla mangårdsbyggnader på jordbruksfastigheter.

Jag hoppas att det därmed skall ha framgått av mitt svar att regeringen ingalunda är omedveten eller bortser från vikten av en god förvaltning av kulturmiljöer i Sverige.

Anf. 110 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Jag är tacksam för svaret. Jag tycker att det är intressant att konstatera att regering och riksdag redan är på väg att anta många förslag

som är mycket bra för företag av den typ som vi talar om. Därom råder inget som helst tvivel. Men vad det är fråga om här är hur man skall bevara just de här speciella kulturmiljöerna.

Skatteomläggningen har inneburit just att man inte längre får avdragsrätt såsom näringsfastighet för de här stora slotten och herrgårdarna. Det gör att de privata ägarna kommer att få det mycket svårt att underhålla dessa stora kulturmiljöer och kanske på sikt t.o.m. få det svårt att bo kvar. Jag tror att det är mycket skatteteknisk lagstiftning som behöver ses över på detta område. Det var därför jag ursprungligen ställde frågan till Bo Lundgren.

Kan man räkna med att regeringen kommer att lägga fram förslag om återinförande av avdragsrätten för kostnader för drift och underhåll avseende dessa fastigheter? Det är egentligen det som önskas i första hand, och det kanske är det som är det allra viktigaste.

Anf. 111 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Som jag har redovisat bereds de här frågorna i regeringskansliet. Den exakta tekniken för att åstadkomma bättre möjligheter för ägarna till den här typen av fastigheter kan jag inte ge besked om i dag. Men jag tyckte också att det var värdefullt att redovisa de många förslag som redan ligger här i riksdagen för behandling, förslag som ger ett mycket bättre utrymme för ägarna till de här egendomarna att ta ansvar också för den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen. Jag tyckte att det var viktigt att visa att vi här redan har satt i gång.

Anf. 112 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Jag säger fortfarande att det som har föreslagits är mycket bra. Men det gäller alla företag; alla skogsägare, jordbruksägare och över huvud taget alla småföretag. Det jag talar om här är en specifik grupp som har de här stora kulturarven att förvalta. De har hittills inte berörts av de förslag som regeringen har lagt fram. Det är just det som är min poäng: Kan man göra någonting för just dessa grupper, så att de kan slå vakt om de här kulturmiljöerna? Samhället och staten har ett ansvar för kulturarvet, liksom de enskilda företagen i de här hänseendena. Men man kan inte enbart, bara för att man har skapat en bättre skattesituation för alla, säga att det skall vara någonting som specifikt hjälper de här gruppernas situation.

Anf. 113 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det är alltså ingen nackdel att även dessa jordägare kan utnyttja generella förändringar i skattesystemet. Det är faktiskt inga oväsentliga förändringar som nu har föreslagits av regeringen. Men det viktiga i det här svaret är kanske att regeringen just med utgångspunkt från de överväganden som har gjorts i den nämnda utredningen är beredd att titta vidare på de här frågorna, speciellt med utgångspunkt från dessa fastighetsägare och dessa jordegendomar.

Anf. 114 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Den utredning som den förra regeringen lät göra visar mycket klart och entydigt att just avdragsrätten för underhåll och drift av de

här stora slotten och herresätena är det som det är allra viktigast att återinföra. Det borde inte behövas några ytterligare speciellt märkvärdiga eller storartade utredningar. Det går nog att genomföra relativt enkelt med ledning av det material som finns i den genomförda utredningen. Jag hoppas att regeringen nu gör en bedömning från kulturpolitisk vinkel, som kan få till resultat att de här slotten och herresätena kan bevaras för framtiden.

Det finns även många andra frågor i detta sammanhang, som jag inte tänker ta upp nu, men som behandlats av utredningen. Jag hoppas att resultat kan nås också i form av förändrade synsätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1991/92:191 om flyktingmottagandet

Anf. 115 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder med anledning av några händelser, som uppges ha inträffat vid en av invandrarverkets förläggningar.

Statens invandrarverk är en självständig myndighet och jag kan inte som invandrarminister lägga mig i enskilda fall.

Invandrarverkets övergripande mål för förläggningsverksamheten är ett värdigt, respektfullt och medmänskligt flyktingmottagande. För att uppnå målen krävs, utöver en snabb hantering av tillståndsärenden och korta handläggningstider, ett bemötande som präglas av yrkesmässighet och god yrkesetik.

I verkets Riktlinjer för meningsfull vistelse för asylsökande på förläggning liksom i dess förläggningshandbok formuleras det förhållningssätt och den yrkesetik som skall vara en gemensam utgångspunkt för den personal som arbetar med asylsökande inom förläggningsverksamheten.

Regeringen avser att se över systemet för flyktingmottagande i syfte att öka flexibiliteten, motverka långa vistelser på förläggning samt ge asylsökande och flyktingar större frihet att ordna sitt eget boende.

En sådan översyn kan självfallet få konsekvenser som gör att invandrarverket måste anpassa sina riktlinjer till ett reformerat flyktingmottagande.

Anf. 116 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar Birgit Friggebo för svaret. Men Birgit Friggebo undviker den principiella frågan, om en person som har fått arbets- och uppehållstillstånd har rätt att bosätta sig var i landet han eller hon vill. Jag hänvisade till Europakonventionen. Det blev fel i utskriften. Det var Europakonventionens tilläggsprotokoll nr 4, artikel 2, från september 1963 som jag hänvisade till.

Situationen i Sverige för några år sedan var den, att vi hade tusentals flyktingar på förläggningar som inte hade kommunplaceringar. Då fick vi den här mer centrala kommunutplaceringsorganisationen, för att snabbt få ut dem i kommunerna. Nu ser situationen inte längre likadan ut, utan den är nästan tvärtom. Kommunerna får inte det antal flyktingar man har tecknat

kontrakt med invandrarverket om. Men inte ens tidigare kunde man använda den här organisationen in absurdum.

Om det fanns möjlighet för en flykting att snabbt komma in i samhället med hjälp av vissa människor runt omkring i en speciell kommun eller på grund av att det fanns arbete och bostad i en viss kommun, måste det vara skäl som skulle gå före. Men så har det inte varit. Så har det inte varit i det här speciella fallet. Man t.o.m. hotade med polistransport om inte kvinnan i fråga fann sig i att ta den kommunplacering som förläggningsschefen ansåg lämplig.

Den principiella frågan är alltså: Har en flykting som fått arbets- och uppehållstillstånd rätt att bosätta sig var han eller hon vill i landet?

Anf. 117 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Som jag sade tidigare tänker vi se över frågan om flyktingförläggningarna. Det har sin bakgrund i att vi är kritiska till den planmässighet som finns i flyktingmottagandet.

När det gäller situationen i dag har Berith Eriksson nu inte direkt tagit upp de aktuella fallen, och jag är förhindrad att gå in i och redovisa verkligheten bakom fallen. Vid kommunanvisningar finns emellertid möjligheter för flyktingar att komma till andra kommuner än dem som anvisas av invandrarverket. Man kan naturligtvis flytta vart man vill om man ordnar arbete och bostad själv. Vid kommunplaceringen kan hänsyn också tas till om man har skaffat sig ett arbete, om man behöver medicinsk vård eller om man har nära anhöriga. Det skall ingå i bedömningen att hänsyn skall tas till den enskilde flyktingens egna privata önskemål.

Anf. 118 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Det var ett svar som jag kanske kan använda mig av och vara tillfreds med. Men jag övervägde faktiskt att polisanmäla förläggningsschefen. Det har i andra fall gått så långt att personer som har ordnat bostad och arbete ändå har varit tvungna att ta en anvisad kommunplacering. Kommunen har då ställt upp på att flyktingen kommer dit en vecka, och sedan ordnas vidaretransport till en annan kommun. Så får inte en organisation användas. Det kan inte vara meningen att människor skall passa organisationen, utan en organisation har man för människornas skull.

Anf. 119 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag delar Berith Erikssons uppfattning till hundra procent.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1991/92:98 om mindre bensinstationer på landsbygden

Anf. 120 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Birger Andersson har frågat näringsministern om vilka åtgärder regeringen avser vidta för att upprätthålla servicenivån avseende tankställen för motorfordon på landsbygden.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Flyktiga organiska ämnen från bl.a. bensen har sådana effekter på miljö och hälsa att begränsningar är viktiga framför allt i tätorter. Jag vill därför påminna om det ställningstagande riksdagen har gjort i denna fråga tidigare i år genom att som ett delmål fastslå att utsläppen skall minska med 50 % mellan år 1988 och år 2000. Denna ambition omfattar förutom åtgärder inom trafiksektorn åtgärder inom bensenhantering, energiproduktion, lösningsmedelsutsläpp och industriella processutsläpp.

Syftet med återföringssystem för bensenångor vid tankning, de s.k. tankmuffarna, är att minska de totala utsläppen av flyktiga organiska ämnen och minska risken för negativ hälsopåverkan för de som bor eller i övrigt vistas i bensinstationers närhet.

Naturvårdsverket har utarbetat föreskrifter om återvinningssystem vid tankning. I arbetet med föreskrifterna har företrädare för Svenska kommunförbundet, oljebranschen, sprängämnesinspektionen och bilindustrin medverkat.

Muffarna skall för resp. oljebolag vara installerade enligt en viss tidsplan som innebär att stationer med liten försäljningsvolym i glesbygder får längst omställningstid. Den 1 januari 1994 skall landets samtliga mackar med försäljning på minst 2 000 m³ vara utrustade med muffar, medan för övriga mackar gäller den 1 januari 1995. Redan till årsskiftet 1991/92 kommer 100 % av stationerna inom Storstockholm, Göteborgs- och Malmöområdet att ha muffar enligt planerna. Oljeföretagen skall varje år redovisa aktuellt utbyggnadsläge till naturvårdsverket.

På landsbygd och i glesbygd med liten försäljningsvolym är miljö- och hälsovinsten med återföringssystem relativt sett marginell. Om tankstället står inför nedläggning på grund av alltför höga kostnader för installation av återföringssystem för bensenångor vid tankning, kan naturvårdsverket medge dispens från sina föreskrifter. Möjlighet till dispens finns även efter den 1 januari 1995. Det finns i dag därför ingen anledning till åtgärder från regeringens sida.

Frågan om utsläpp av flyktiga organiska ämnen har även behandlats internationellt. Jag kan meddela att inom ECE-konventionen för långväga gränsöverskridande luftföroreningar har ett protokoll undertecknats förra veckan. Protokollet innebär i stort en 30-procentig minskning av utsläppen till år 2000.

Anf. 121 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka miljöministern för svaret.

Det är viktigt att upprätthålla en tillfredsställande försörjning på landsbygden både vad avser dagligvaror och drivmedel. Jag är helt övertygad om att miljöministern och jag är överens på den punkten.

Tyvärr har många butiker lagts ned under senare år. Den lanthandlare som har drivit sin butik under många år har inte funnit någon person som är intresserad av att ta över butiken när han drar sig tillbaka. Det är en allvarlig utveckling. Många lanthandlare kompletterar sin dagligvarubutik med bensinhandel. På så sätt kan man något förbättra lönsamheten.

Som framgår av svaret har statens naturvårdsverk beslutat att alla tankställen för motorfordon oberoende av storlek skall ha återföringssystem för bensingaser senast den 1 januari 1995. Jag skulle vilja beröra en förordning som gäller glesbygdssöd. Jag har läst ur den gamla förordningen, och det framgår mycket tydligt att mellan den 1 juli 1986 och den 30 juni 1988 kunde höga avskrivningslån beviljas för investeringar som var föranledda av övergången till blyfri bensin. Både i den gamla och i den nuvarande förordningen för glesbygdssöd får man högst 50 % när det gäller avskrivningslån för godkända kostnader. Jag tycker att det här är ett likartat fall. Den stora skillnaden är kanske att det rör sig om en mycket större kostnad för den enskilde. Jag känner till att konsumentverket i skrivelser till såväl den gamla som den nuvarande regeringen har föreslagit temporära förändringar i nu gällande bestämmelser. Man vill ha en tillfällig förändring och höja procentsatserna. Jag vill därför fråga miljöministern om regeringen är beredd att tillfälligt ändra glesbygdssödförordningen, så att avskrivningslån till högre procentsatser av den godkända investeringskostnaden kan beviljas för återföringssystem för bensingaser.

Anf. 122 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Avsikten med tankmuffarna vid bensinmackarna är att rädda miljön från utsläpp av flyktiga organiska ämnen. Avsikten är naturligtvis inte att slå ihjäl små tankställen som är nödvändiga för servicenivån och för dem som bor i glesbygd. Därför måste man naturligtvis följa utvecklingen och se hur hanteringen verkställs i praktiken. Vi har därför en sådan lång övergångstid. Under denna tid kan man även överväga de åtgärder som i övrigt kan komma att behövas.

Jag vill i dag inte ge ett konkret svar på den mycket konkreta frågan om en ändring i förordningen när det gäller glesbygdssöd. Men jag tror att vi mycket väl kan hamna i en situation där man måste förlänga tiden. I så fall måste man göra en avvägning mellan det alternativet med dess miljönackdelar och andra åtgärder som också kan vara tänkbara, för att få en så hundraprocentig anslutning till systemet som möjligt. Det finns i dag ingen grund för att göra en sådan avvägning. Vi måste avvakta hur utvecklingen kommer att bli på de olika ställena. Regeringen kommer att noga följa frågan.

Anf. 123 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag är medveten om – vilket miljöministern säger i svaret – att det finns dispensmöjligheter. Dem kommer man nog att utnyttja på sina håll. Men jag tror att man även bör försöka hitta andra lösningar. Om jag förstod miljöministern rätt är han inte helt ovillig till att arbeta för att det kan bli en lösning när det gäller avskrivningslån och höjda procentsatser genom förordningen om glesbygdssöd.

Som jag sade tidigare hade man under två år i slutet av 1980-talet möjlighet att nå upp till 75 %. Jag har konsumentverkets skrivelse framför mig. I sin första skrivelse ville verket att man skulle gå upp till 100 % i avskrivningslån. I den senaste skrivelsen som lämnades till regeringen för en månad sedan föreslog man högst 90 %. Från konsumentverkets sida är man inne på att föreslå en höjning av procentsatserna när det gäller avskrivningslån. Jag

är tacksam för att miljöministern har givit mig en förhoppning om att detta även skall kunna lösas på den vägen. Än en gång tack för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1991/92:114 om den kommunala miljö- och konsumentupplysningen

Anf. 124 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Johan Lönnroth har med anledning av att JO uttalat kritik mot den av Göteborgs kommun utgivna "Miljökatalogen" frågat mig vad jag avser göra för att ge kommunerna stöd i deras fortsatta miljö- och konsumentupplysning om produkter.

Lagen om kemiska produkter har till syfte att förebygga risker för skada på hälsan och på miljön på grund av kemiska produkters inneboende egenskaper.

Det är viktigt att alla aktörer tar sitt ansvar för att miljöbelastningen skall bli så liten som möjligt. Konsumenternas val är viktiga dels för att minimera miljöpåverkan från de konsumentprodukter som finns på marknaden i dag, dels för att påverka producenter och leverantörer att utveckla mindre hälso- och miljöskadliga alternativ. För att konsumenten skall ha en rimlig möjlighet att ta ett sådant ansvar behövs vägledning. Kommunernas information till konsumenterna har här en angelägen funktion att fylla. För att kommunerna skall åtnjuta förtroende från allmänheten och från företagen är det givetvis nödvändigt att informationen är vederhäftig och bygger på vetenskaplig grund.

Det är enligt min mening lovvärt att kommunerna, som Göteborgs kommun har gjort, tar initiativ till brett upplagda informationskampanjer om hushållskemikalier för att underlätta för konsumenterna att göra miljömässigt motiverade val.

I detta sammanhang vill jag poängtera att de enda kemiska produkter som granskas och godkänns av fackmyndighet är läkemedel och bekämpningsmedel. För övriga kemiska produkter gäller att det är företagets ansvar att se till att produkterna är väl utredda och att informera om eventuella risker för hälsa och miljö.

De kemiska produkter som i dag finns på marknaden är således med det nämnda undantaget inte "godkända" av någon fackmyndighet, utan det är företagets ansvar att se till att de är så litet hälso- och miljöskadliga som möjligt.

Jag vill också återigen betona att även konsumenterna har en viktig funktion att fylla för att driva utvecklingen i riktning mot produkter som inte skadar hälsa och miljö.

I nordiskt samarbete utvecklas för närvarande ett system med positiv miljömärkning av konsumentprodukter i syfte att hjälpa konsumenterna att välja mindre miljöbelastande alternativ. Den positiva miljömärkningen kommer, tillsammans med de regler för negativ miljömärkning av olika kemiska ämnen som beslutas av kemikalieinspektionen inom kort, att under-

lätta för kommuner och andra att ta fram bra information till konsumenterna om miljöpåverkan av olika produkter.

Jag kommer att fortsätta att inte bara hävda kommunernas rätt att ge ut information om produkters miljöegenskaper utan också uppmana dem att gärna göra detta.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

Anf. 125 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag tackar miljöministern så mycket för svaret. Jag lämnade in min fråga för tre veckor sedan. Miljöministern har sagt många kloka saker i den här frågan sedan dess. Frågan är därför litet överspelad. Jag noterade bl.a. att Olof Johansson inte tvättar i Via.

Olof Johansson säger att det är företagets ansvar att produkterna är väl utredda och att informera om eventuella risker för hälsa och miljö. Det gäller faktiskt mycket mera än så. Vi har en lag om kemiska produkter, där det står att tillverkare och importörer genom egna undersökningar eller på annat sätt skall se till att det finns tillfredsställande utredningar för bedömningar av olika hälso- och miljöskador som produkten kan medföra. Man skulle kunna uttrycka det så som jag tror att Björn Gillberg gjorde i en tidningsartikel, nämligen att det cirkulerar en mängd olagliga produkter på den svenska marknaden. Man tycker då att det skulle behövas mera konkreta åtgärder för att lagen skall följas. Jag undrar om inte Olof Johansson borde göra något mera utöver själva uttalandena.

Jag hörde i morse på Konsumentekot i radio att storproducenter på det här området har gått till attack mot svanmärkningen. Industriförbundet har pressat på för att den alltför miljöaktivistiske utredaren i miljömärkningskommittén skulle få sparken. Det har tydligen redan skett. Nu kräver även industrin flera representanter i styrelsen för det här. Man verkar vilja sabotera verksamheten. Jag skulle vilja fråga om miljöministern är beredd att ta strid i den här frågan.

Anf. 126 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag beklagar att svaret har dröjt. Det beror på att jag har varit ute på resor, dels i Nordiska rådet, dels i samband med undertecknandet i Genève förra tisdagen av konventionen om flyktiga organiska ämnen. Jag ber om ursäkt för det, men nu har jag hunnit uttala mig i den här frågan, som Johan Lönnroth också påpekar.

Jag vill betona att det är viktigt att de led som ligger före konsumenten tar sitt ansvar, och detta är ju precis vad som sägs i lagen om kemiska produkter, 5 §. Det finns alltså en generell skyldighet för den som hanterar eller importerar en kemisk produkt att vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att hindra eller motverka skada på människor eller i miljön. Därvid skall sådana produkter undvikas som kan ersättas med mindre farliga enligt den s.k. substitutionsprincipen.

Jag utesluter inte att denna lagstiftning måste skärpas, men det allra bästa är om konsumenten är så väl informerad att han eller hon kan sortera bort även de risker som skulle kunna betecknas som diffusa, dvs. det som är osäkert. Detta kan bara ske om konsumenterna ges god information.

Vi skall inte dra alla producenter över en kam, men det finns en del som

inte fullt ut tar detta ansvar och som dessutom uttalar sig på ett sådant sätt eller ställer sig vid sidan av det nödvändiga arbetet för miljömärkning på ett sådant sätt att de verkligen inte heller gynnar sitt eget intresse. Vi har sett vad detta kan innebära när det gäller pappersprodukter med klor i. Konsumenterna väljer i dag mycket miljömedvetet, och det tror jag att de kommer att göra också i fortsättningen.

Anf. 127 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag delar den uppfattningen, och jag tror att fler och fler av oss tänker på vad vi köper när det gäller just kemiska produkter. Men det som ändå är oroande och som jag tror att också Olof Johansson har noterat är att det verkar som om framför allt storproducenterna på detta område nu också är på offensiven. I den upplaga av Konsumentekot i radion som jag nämnde sade man som sagt att det verkade som om dessa storproducenter nu var på offensiven i syfte att helt enkelt bromsa utvecklingen mot en miljömärkning.

Olof Johansson säger att vi inom kort skall få en negativ miljömärkning, men är inte det litet väl optimistiskt? Jag är litet rädd för att den borgerliga regeringen nu rent av har givit en viss stimulans till dessa krafter i storindustrin att gå till attack mot hela den mer konsumentvänliga filosofin.

Anf. 128 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det finns verkligen inga sådana signaler, i varje fall inte från mitt håll, och jag har heller inte uppfattat några sådana signaler från någon annan i den regering jag tillhör.

Jag känner via media till fallet med en person som tydligen har satts åt sidan i samband med detta arbete. Det handlar alltså om den s.k. svanmärkningen. Det är en modell som bygger på att parterna samarbetar, och jag tycker att det är bra om man kan gå vidare på den vägen. Om man i samband med detta hamnar i hårda konflikter, kan det förstås till sist uppstå en situation där det krävs en skiljedomare. I så fall är naturligtvis en vetenskaplig granskning av olika produkter alternativet. Men det är inte något riktigt bra alternativ att reglera hela marknaden av kemikalieprodukter.

Anf. 129 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Det kan säkert behövas en skiljedomare, och jag skulle gärna se att miljöministern ibland fick agera som denna skiljedomare.

Men jag är rädd att det finns andra krafter i regeringen som är mer välviljigt inställda till företagens nya självmedvetenhet, och företagen räknar kanske nu kallt med att de skall slippa ifrån ökade krav på att följa lagen om kemiska produkter. Det är detta som det finns oroande tecken på. Jag skulle vilja höra miljöministern uttala sig litet starkare på den punkten. Är miljöministern alltså beredd att konkret gå ut på någon punkt och attackera de storföretag som i dag uppenbarligen vägrar att vara med om den mer miljömedvetna märkningen av produkter?

Anf. 130 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tycker illa om Johan Lönnroths förstuckna kommentarer om vad olika personer i regeringen måhända har gjort i detta sammanhang.

Jag skall sätta mig in i vad som har hänt i kommittén för miljömärkning, som alltså sorterar under civildepartementet. Det är på den grundvalen som jag kommer att driva frågorna vidare, på samma sätt som jag har gjort hittills.

Jag vet att det handlar om ett ganska hårt arbete. Det är svårt att komma fram, men det är ingenting nytt. Det gällde också för den gamla regeringen. Det är bara fråga om ett par produktgrupper som man har gått igenom och kommit fram till hur man skall hantera. Det gäller bl.a. smörjoljor för motorsågar. Mycket återstår. Det är riktigt att det brände till när man kom fram till produktgruppen tvättmedel. Jag skall sätta mig in i den frågan också. Jag har inte hunnit i dag.

Anf. 131 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Det var ingen förstucken kommentar, utan det var ett helt öppet påstående. Jag tror nämligen att den borgerliga regeringen i övrigt – om vi bortser från åtminstone miljöministern – har givit dessa krafter inom Industriförbundet råg i ryggen. Dessa krafter tror att de nu kan gå ut öppet och vägra vara med om en mer miljömedveten politik. Jag är orolig för detta, och jag hoppas och tror att Olof Johansson åtminstone kommer att streta emot.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1991/92:145 om kontrollen av utsläpp i Öresund

Anf. 132 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att förbättra analyserna av miljöproblem i Öresund.

Utsläppen från miljöstörande verksamheter regleras i miljöskyddslagen. Vid provning enligt denna lagstiftning åläggs miljöstörande verksamheter att genomföra särskilda kontrollprogram och dokumentera föroreningsutsläppen. Naturvårdsverket, länsstyrelserna och kommunerna skall i sin tillsynsverksamhet övervaka att de villkor som meddelas vid tillståndsbesluten följs.

Sedan 1985 bedriver Öresunds vattenvårdsförbund ett för den svenska Öresundskusten samordnat program för recipientkontroll. Kontrollen omfattar flera slags fysikalisk-kemiska undersökningar, planktonundersökningar samt bottenflora- och bottenfaunaundersökningar. Resultaten av dessa undersökningar sammanställs och utvärderas varje år, varvid även uppgifter tas fram om den totala belastningen från svenska utsläpp. Varje år görs också en sammanställning och utvärdering av resultaten.

För budgetåret 1991/92 har totalt avsatts 47,1 milj.kr., varav 9,7 milj.kr. till havsövervakning. Naturvårdsverket kommer nu, enligt riksdagens beslut i juni 1991, under en treårsperiod att disponera ytterligare 75 milj.kr. utöver tidigare anslag för miljöövervakning.

Verket arbetar för närvarande med att utforma ett nytt system för den framtida miljöövervakningen, som dels skall garantera kontinuitet och stadga, dels vara så flexibelt att det kan anpassas till förändringar med hänsyn till kunskapsläge och problembild. I detta arbete är också forskningsin-

stitutioner och andra myndigheter engagerade. Avsikten är också att samordna nationell och regional miljöövervakning.

Jag vill slutligen nämna att en noggrann analys av miljöförhållandena i Öresund kommer att göras i samband med regeringens prövning enligt naturresurslagen och vattenlagen av en fast förbindelse över Öresund.

Anf. 133 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Det är en imponerande redogörelse för resurser som sätts in och undersökningar som avser att ta reda på vad som händer med Öresund sett från miljösynpunkt. Jag måste nog ändå kontrastera alla dessa siffror och all denna redovisning mot två enkla fakta, dels att det förra året i hela Öresund gjordes en enda undersökning av bottenfaunan, dels att man utanför Landskrona – där det ju förekommer stora utsläpp i Öresund av företag som Supra AB och Scandust – inte gör några mätningar.

Jag vill ta upp dessa exempel på grund av att jag anser att man ändå måste fundera över varför det saknas mycket när det gäller miljöundersökningar trots att många myndigheter gör insatser och trots att vad som i alla fall kan synas vara goda resurser avsätts. Det som saknas är framför allt den biologiska provtagningen, en undersökning av bottenfauna och bottenflora och av vad som händer på lång sikt, dvs. kontinuerliga undersökningar. De undersökningar som utförs för att man skall bedöma miljökonsekvenserna av byggandet av Öresundsbron är i allra högsta grad nödvändiga, men de ersätter på inget sätt kontinuerliga undersökningar, som kan tala om för oss vad som händer med växter och djurliv i Öresund och hur förändringarna utvecklar sig över ett längre tidsperspektiv.

Ansaret för detta område ligger på många organ – naturvårdsverket, länsstyrelsen, SMHI och Öresunds vattenvårdsförbund – och ändå tycks provtagningarna på något underligt sätt falla litet grand mellan alla stolarna. Vad som kanske behövs och vad jag tror att man måste vara vaksam på är någon typ av samordning så att det inte enbart blir kemiska och fysikaliska prov som tas, utan att man kan försöka lägga litet större vikt vid det kontinuerliga, långsiktiga, biologiska provtagningsarbetet.

Anf. 134 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag håller med om att detta är viktiga aspekter. Tyvärr kan vi inte bättra på historien; det som har hänt och det som inte har hänt i historien är som det är. Jag har själv påtalat problemet och försökt fördjupa mig i det problem som rör bottenfaunan för att se vilka längre mätserier som egentligen har utförts. Detta kommer nämligen att vara en viktig grund för ställningstagande t.ex. när det gäller Öresundsbron, och det är naturligtvis också viktigt ur andra aspekter.

Detta är bakgrunden till att ytterligare resurser har anvisats. En viktig uppgift för naturvårdsverket är därför, som jag sade i svaret, att få till stånd ett framtida miljöövervakningssystem inom ramen för PMK, ett miljöövervakningssystem som har mer av kontinuitet och stadga. En viktig del i det arbetet är också att samordna nationell och regional miljöövervakning. Det har funnits brister på den punkten.

Anf. 135 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Det är sant att vi inte kan ändra historien; det som har hänt har hänt. Det är också sant att i morgon är den första dagen av vår framtid och att det gäller för oss att i alla fall försöka göra möjligheterna större att i framtiden hålla reda på vad som händer. Det är bra att det inom regeringen finns en medvetenhet om att det kanske behövs en bättre användning av resurser, att man ser över samordningen och att naturvårdsverket kommer att arbeta med detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

26 § Svar på fråga 1991/92:154 om bryggeribranschen

Anf. 136 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Ingvar Eriksson har frågat näringsministern vilka åtgärder regeringen avser att vidta med hänsyn till den situation som uppkommit för de små bryggerierna. Denna skulle enligt Ingvar Eriksson bestå i en tendens till ökad koncentration på bryggerimarknaden efter införandet av bestämmelserna om retur-PET-flaskan.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Utvecklingen inom bryggerinäringen har under de senaste decennierna lett till en stark koncentration av antalet bryggerier. Ett retursystem som kräver förhållandevis stora investeringar kan innebära en viss risk för en ökad koncentration.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att bryggeribranschens strukturpåverkan genom ett förbud mot engångsflaskor av PET (polyetylentereftalat) har behandlats vid överläggningar mellan företrädare för regeringskansliet och Svenska Bryggareföreningen. För att underlätta för de små bryggerierna att komma in i retursystemet såväl praktiskt som ekonomiskt, tar föreningen ut en avgift på varje försäld engångsflaska och låter det insamlade kapitalet oavkortat återgå till företagen som finansieringsstöd i förhållande till deras marknadsandelar. På det här sättet kan företagen investera i sådana kollektiva anläggningar för diskning och tappning som behövs för att arbeta med retursystem för PET-flaskor.

Ett företag som inte är medlem i Bryggareföreningen kan ansöka om att få del i det gemensamma systemet för PET-flaskor mot att det betalar sin del av nedlagda kostnader.

Också importörer kan konkurrera med egna drycker på den svenska marknaden med flera olika förpackningstyper. Det gemensamma retursystemet kommer man in i genom en allians med ett svenskt bryggeri eller genom egen etablering.

EES-avtalet med EG ger Sverige möjlighet att även i fortsättningen ha en hög ambitionsnivå i miljöfrågor. Även EG har regler av innebörd att miljöhänsyn kan ta över varuhandelns intressen. Den svenska ansökan om medlemskap i EG är ett uttryck för att vi delar Gemenskapens långsiktiga mål, så som dessa har formulerats i Romfördraget och Enhetsakten. Vi är in-

ställda på att då med de andra medlemsstaterna fortsätta att arbeta för att dessa skall förverkligas med stor hänsyn till miljön.

Jag vill också erinra om att regeringen har uppdragit åt statens pris- och konkurrensverk att studera effekterna av den nya lagen i konkurrenshänseende. SPKs rapport skall föreligga nästa höst, då retursystemet bör vara helt genomfört.

Anf. 137 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka miljöministern för svaret. I svaret uppmärksammas riskerna med koncentrationen på bryggeriområdet, och jag noterar det med tillfredsställelse. Jag noterar också med tillfredsställelse att man skall följa effekterna av den här nya lagen i konkurrenshänseende. Det är nämligen mycket viktigt. Jag noterar även att miljöministern är tillfreds med möjligheterna att hävda Sveriges ambitioner på miljöområdet i såväl EES- som EG-perspektivet.

Men i dag importerar man ju drycker i flaskor av PVC-plast, och det är värre. Detta är ju ett miljöproblem. Jag undrar om inte denna import skulle kunna minska om man i stället tillät import av PET-flaskor av återvinningsbar natur. Det finns projekt och även färdiga flaskor när det gäller återvinning på gång ute i Europa.

När vi antog lagen i våras var ju det stora diskussionsämnet att det var så bråttom. Nu kan man konstatera att vissa saker har inträffat som gör att man undrar om det var ett klokt beslut att gå så fort fram.

Vi har kunnat notera att mineralvatten inte kan förpackas i flaskor som tidigare använts för andra drycker eftersom smaker finns kvar. Det är ju också ett problem eftersom diskningen kräver starka diskmedel, mycket vatten och mycket energi. Är miljöministern beredd att ta upp frågan om återvinningsbara flaskor? Det skulle vara ett bättre alternativ ur miljösynpunkt.

Anf. 138 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är naturligtvis viktiga aspekter som Ingvar Eriksson tar upp eftersom vi inte vet allting i förväg och eftersom teknikutvecklingen, tack och lov, går framåt. Vi har ju möjlighet att göra erfarenheter. Jag vill dock varna för den här vänta-och-se-attityden som innebär att man inte samtidigt vet vart man vill vara på väg. Man måste sätta upp regler så att man pressar fram en utveckling och att inte utvecklingen i stället sprider sig åt alla möjliga håll. Det skulle förmodligen innebära stora kommande belastningar på miljön. Det tror jag att vi båda är överens om. Det är ur den synpunkten som vi med viss ödmjukhet skall avläsa hur det här systemet fungerar och ge branschen en möjlighet att fullfölja det avtal som den har varit beredd att träffa inom sig samt ta ut de pengar som behövs för att också sätta pris på miljön. Det är på det sättet detta skall hanteras, inte med statliga pekpinnar i första hand.

Jag antar att branschen inser, och är beredd att värdera, även den typ av aspekter som Ingvar Eriksson här nämnde. Branschen har självfallet ett intresse av att man hanterar produkterna – på tal om detta med mineralvatten – på ett sådant sätt att konsumenterna tycker att de är bra. Jag har stort förtroende för att de kommer att angripa de problem som kan finnas.

Anf. 139 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Man får förutsätta att konsumenterna annars, genom sitt val, ger signaler om att det krävs en förändring. Det är vi nog överens om.

Det allvarliga när vi diskuterar den här frågan är att det fortfarande förekommer en stor import av flaskor som görs av miljöovänlig plast som ger negativa effekter. Att jag pläderar för ett återvinningssystem som komplement eller som ett eventuellt framtida system är av det skälet att då skulle man kunna få bort PVC-plasten snabbare. Det vore intressant att höra om miljöministern är beredd att arbeta vidare på denna tankegång. Den har ju samma syfte som miljöministern har gett uttryck för är så viktigt, nämligen att man ger möjligheter, och sedan är det branschen och marknaden som anpassar sig. Jag delar fullständigt den uppfattningen att vi inte skall ge pekpinnar, men vi skall ge möjligheter.

Anf. 140 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tror att vi är överens om målet. Det viktiga här är att få mesta möjliga återanvändning i systemet, att göra det så konkurrensneutralt som det över huvud taget är möjligt, att sätta pris på miljön och att undvika slit-och-släng-delen av den här förpackningsmarknaden så långt detta är möjligt. Det är klart att man med de principerna och inom de ramarna måste vara beredd att diskutera med branschen om möjligheten att hantera t.ex. PVC-flaskorna så att man får en annan situation. Det är naturligtvis möjligt att göra detta med hjälp av de avgifter som branschen har att hantera inom ramen för det beslutade systemet.

Anf. 141 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för den upplysningen. Jag delar miljöministerns uppfattning när det gäller återanvändning, konkurrensneutralitet och pris på miljön. Jag känner bara litet oro med hänsyn till att det system som vi gick in för i våras var ett dyrt system. Det kan ju föranleda en viss oro för att det kan bli svårt att få branschen att anpassa sig till nya signaler.

Jag hoppas fortfarande att miljöministern är beredd att bidra till att nya signaler kan ge möjligheter till ett ännu bättre system i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på frågorna 1991/92:170 och 198 om miljövänliga drivmedel och kilometerskatten

Anf. 142 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Berndt Ekholm har frågat mig om fordon som drivs utan fossilbränslen kan bidra till att långsiktigt minska förslurningen och om detta kan kompensera att kilometerskatten eventuellt slopas.

Göran Persson har frågat mig på vilket sätt ett slopande av kilometerskatten medverkar till att nå målet om att minska kväveoxidutsläppen med 30 %.

Jag har valt att besvara frågorna i ett sammanhang.

Berndt Ekholms frågeställning berör två mycket viktiga områden i miljö-

politiken, dvs. behovet av att minska användningen av fossila bränslen och att kraftfullt agera för att minska försmurningen. Ett pressmeddelande eller ett frågesvar i riksdagen ger inte utrymme att i detalj belysa orsakssambanden eller hur olika åtgärder kan samspela för att nå dessa mål.

Låt mig därför bara lämna några exempel på vad en minskad användning av fossila bränslen i transportarbetet innebär för miljön. För det första leder detta till ett minskat nettotillskott av koldioxid till atmosfären, vilket i sin tur minskar riskerna för framtida klimatförändringar. För det andra innebär en övergång från diesel till exempelvis motoralkoholer att hälsovådliga utsläpp som i dag främst berör tätortsmiljöerna kan reduceras. Dessutom minskas utsläppen av svavel.

Effekterna på kväveoxidutsläppen är inte lika självklara, eftersom dessa beror både på bränslet och på fordonstekniken. För bensindrivna fordon ger utökad användning av katalysatorer och förbättringar av dessa möjlighet till en avsevärd minskning av utsläppen. Det finns beräkningar som visar att utsläppen av kväveoxider kan begränsas väsentligt genom utvecklad fordons-teknik i kombination med alternativa drivmedel jämfört med de utsläpp vi ser från användningen av dagens dieselbränsle. Med känd teknik kan användande av motoralkoholer i dieselfordon ge upp till 50 % minskade utsläpp.

Inom EG pågår för närvarande ett arbete med att anta gemensamma regler för hur beskattningen av den tunga vägtrafiken skall vara utformad. Ett rådsbeslut finns om regler för beskattning av dieselolja fr.o.m. år 1993. Reglerna innebär bl.a. en miniminivå som väsentligt överstiger den skatt som för närvarande tas ut i Sverige på diesel. Vidare föreligger också förslag till gemensamma regler för fordonsskatt också innehållande miniminivåer. Den diskuterade ordningen ger inget utrymme för medlemsländerna att behålla eller införa andra skatteformer för vägtrafiken.

Innan beslut fattas om eventuella förändringar av det gällande systemet måste självfallet konsekvenserna belysas. Detta gäller konsekvenserna för miljön liksom effekterna på priser och transportsystemets utformning i stort. Oavsett vad som händer med kilometerskattesystemet ligger 30-procentsmålet för kväveoxider fast.

Anf. 143 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Det var mycket positivt i slutet där miljöministern tar upp att det faktiskt krävs en konsekvensbedömning om man gör en så stor förändring av beskattningen som det är frågan om här. Det är också positivt att 30-procentsmålet när det gäller utsläppsminskningarna av kväveoxider ligger fast.

Problemet uppkom egentligen när jag läste det här pressmeddelandet där det framgår att man har trott att man kraftigt kan reducera kväveoxidutsläppen om man sätter in alternativa drivmedel. Det är inte riktigt så enkelt. Det är precis som miljöministern säger i svaret att en kombination med fordons-tekniken gör detta möjligt. Det är alltså inte drivmedlet i sig som är lösningen på problemet, utan det är en kombination av drivmedel och fordons-teknik som kan lösa problemet.

Sedan finns det också ett annat problem att uppmärksamma. Det kommer att ta tid att introducera dessa nya drivmedel, bl.a. etanol och andra motoral-

koholer. Tidsfaktorn är mycket avgörande här. Vad skall vi göra i väntan på det? Ja, vi har den traditionella tekniken med bl.a. katalytisk avgasrening och annan teknikutveckling på dieselsidan. Det är den vi får ty oss till under större delen av 90-talet. I det perspektivet blir man oroad när man samtidigt hör att regeringen har för avsikt att slopa kilometerskatten. Det får ju en omedelbar effekt. I kilometerskatten ingår nämligen, genom 1988 års trafikpolitiska beslut, en stor del miljöavgifter. Vi höjde kilometerskatten med i storleksordningen 60 %, bl.a. som följd av detta. Jag tycker inte att miljöministern har gett ett tillfredsställande svar på kombinationen mellan drivmedel och en minskad kilometerskatt. Det skulle jag vilja diskutera vidare.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

Anf. 144 GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka miljöministern för svaret på frågan. Vi tar upp trafikfrågorna till diskussion därför att de är viktiga i miljösammanhang. Det handlar om olyckor, buller, utsläpp, kväveoxider som miljöministern själv har talat om, kopplad förurningseffekt och koldioxidfrågan. Det är stora svåra frågor. Trafiken skall diskuteras i det här perspektivet. I det sammanhanget är kilometerskatten en viktig komponent.

Nu säger regeringen i sin proposition att vi är tvungna att ta bort kilometerskatten. Det är helt enkelt bindande regler i samband med en framtida EG-anslutning. Jag har frågat om den saken, men får inte svar i dag, ser jag. Det kommer tydligen i ett sammanhang.

I det här svaret öppnar Olof Johansson däremot för ett resonemang där han uppenbarligen säger att det först skall göras en konsekvensanalys. Det är icke en oförarglig fråga hur man beskattar framför allt de tunga dieselfordonen ur miljösynpunkt.

Precis som den föregående talaren sade innebär det här förslaget, och det står också här i svaret, att man drastiskt sänker beskattningen. Det är en skattesänkning från 3:30 kr. ner till 2:10 kr. Det är alltså en 50-procentig reduktion. Den 50-procentiga reduktionen skall ses mot bakgrund av att när man lade fast dessa avgifter en gång i tiden var detta ett uttryck för att de tunga fordonen skulle bära sin del av kostnaderna jämfört med järnvägen.

När miljöministern nu i svaret talar om att EG skulle ha en högre avgift än vi, gäller det bränslet. Men den totala summan av bränslet och kilometerskatten, när den nu har avisierats förändras på det sätt som regeringen har sagt, innebär en kraftig sänkning av kostnaderna för de tunga fordonen. Mot den bakgrunden skulle det vara intressant att höra om Olof Johansson bedömer att detta kommer att minska trafikarbetet och därmed minska utsläppen på våra vägar.

Anf. 145 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är naturligtvis viktigt att denna ganska komplicerade teknik hanteras på ett bra sätt. Jag tror att vi kan vara överens om att det hade varit bättre att ha en längre framförhållning än vad vi har i dag. Men vi i den nya regeringen har å andra sidan omedelbart tagit bort dessa 80 öre på etanolen för att verkligen se till att man skall kunna introducera motoralkoholer i tätorter i rendrift så snabbt som möjligt. Därigenom kan man bygga

upp en marknad den vägen. Vi har inte kunnat agera snabbare i det avseendet än vad vi har gjort.

När det gäller kilometerbeskattningen tycks Berndt Ekholm och jag vara överens om hur det förhåller sig tekniskt, men jag tycker inte att man skall använda detta tekniska förhållande, den här kombinationseffekten av fordonstekniken och bränslet, för att nedvärdera koldioxiden som ett inslag. Det är också viktigt att vi även där vidmakthåller en klar och entydig kurs för att minska dess effekter.

Till Göran Persson vill jag säga att jag angivit de förutsättningar som gäller för förhållandet till Europa, och det är viktigt att man är medveten om det. När det gäller den sortens konkurrenspåverkande förutsättningar, och när vi står inför förhandlingar i en sådan fråga, är det viktigt att tala klartext. Det har jag försökt göra så långt det är möjligt. Det är fråga om kilometerbeskattning men även miljökonsekvensanalyser. Vi har därmed inte sagt något om helheten. Det är inte möjligt att göra i dagsläget.

Anf. 146 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Det är riktigt att den nya regeringen har lagt fram förslag om att ta bort punktskatten på etanol. Jag har här en utredning som visar att detta ändå inte kommer att lösa problemet. Det kan i och för sig vara ett bidrag, men det finns många andra problem med kostnaderna. Detta material där man redovisar statistik kommer från SL i Stockholm.

Också den gamla regeringen gjorde ett och annat. Bl.a. anslogs 30 milj.kr. under fyra år för att utveckla tekniken på detta område.

Huvudfrågan gäller kopplingen till kilometerskatten. Jag påstår att sänkningen av kväveoxidhalten på kort sikt blir mycket ringa, medan sloandet av kilometerskatten kommer att innebära en kraftig ökning av utsläppen. Kan miljöministern motsäga påståendet att det ligger till på det sättet?

Anf. 147 GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag blir inte riktigt klok på vad Olof Johansson egentligen menar. Är det som det står i svaret: "Innan beslut fattas om eventuella förändringar av det gällande systemet måste självfallet konsekvenserna belysas". Är det så, eller förhåller det sig som det står i regeringens proposition, nämligen att kilometerskatten skall tas bort, eftersom vi inte får ha den kvar?

Om det förhåller sig på det senare sättet, stämmer inte detta med talet om att genomföra en konsekvensanalys. Då är den ju överflödigt. Jag skall tydligen diskutera den frågan senare med ett annat statsråd, så vi kan kanske hoppa över den frågan nu. Men Olof Johansson är skyldig mig ett svar.

I svaret på frågan talas om drivmedelsavgiften, drygt 2 kr. per liter. Men till detta lägger vi i Sverige kilometerskatten. Vilka konsekvenser får det för miljön när ni gör denna förändring, Olof Johansson? Regeringen har uttalat sig för förändringen. Eftersom det enligt svaret skall göras en konsekvensanalys har väl en sådan gjorts. Vilka blir konsekvenserna?

Anf. 148 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! När det gäller utvecklingen i fråga om utsläppen har jag ingen anledning att motsäga Berndt Ekholms påstående. Men jag är angelä-

gen om att betona helheten och att man inte enbart skall se till den här delen av beskattningssystemet. Jag kan gärna koppla samman detta med svaret till Göran Persson. Det är nämligen detsamma. När jag säger att vi på detta område måste göra konsekvensanalyser ur miljösynpunkt, så menar jag det. Det är regeringens avsikt att detta skall ske, och det är så mycket som kan sägas i ett kort frågesvar.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

Anf. 149 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag är överens med miljöministern om att motoralkoholernas betydelse inte skall undervärderas. De är viktiga framför allt när det gäller att reducera koldioxid- och kolväteutsläppen. Kombinerat med rätt fordonsteknik, precis som det står i svaret, kan även utsläppen av kväveoxider och svavel begränsas. Frågan gäller inte om detta är bra eller dåligt, det är vi överens om. Det intressanta är kopplingen att regeringen samtidigt är intresserad av att plocka bort kilometerskatten – det är det allvarliga. Det är därför som vi båda har ställt denna fråga.

EG har inga omedelbara planer att lägga in miljöhänsyn i sin beskattningsteknik eller att ta hänsyn till trafikolyckor. Det är någonting man arbetar med på längre sikt, kanske bortom år 2000. Det innebär i så fall att om vi i Sverige övergår till EGs principer, kommer vi att få en sämre miljöhänsyn.

Anf. 150 GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag ställde en rak fråga om det som har aviserats av regeringen, nämligen ett borttagande av kilometerskatten och genomförandet av en annan typ av beskattning med 2 kr. per liter, dvs. en reduktion av skatten från 3:30 kr. per liter till drygt 2 kr. Kommer detta, Olof Johansson, att medföra att vi för över mer av trafikarbetet på exempelvis järnväg? Kommer detta att medföra att vi minskar utsläppen av kväveoxider och koloxider? Den typen av konsekvensbedömning har väl regeringen rimligen gjort innan man i den ekonomisk-politiska propositionen skrivit att kilometerskatten skall bort. Jag och säkert många med mig är nyfiken på svaret. Vi väntar.

Anf. 151 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag kan citera direkt ur propositionen om den ekonomiska politiken: "För det första finns *formellt bindande krav* på förändringar. Ett exempel på detta är ett slopande av kilometerskatten." Detta säger ingenting om helheten. Det handlar här om den ena delen, dvs. det krav som kommer utifrån som dels är konkurrensbetingat, dels förhandlingsbetingat, om jag uttrycker det så. Vi skall förhandla med den Europeiska gemenskapen i detta sammanhang, och det är viktigt att ha klart för sig. Det är utgångspunkten för skrivningen i propositionen och regeringens ställningstaganden.

Det är viktigt att man kombinerar detta synsätt, i första hand när det gäller de frågor som jag har att företräda på mitt föredragningsområde, med att göra miljökonsekvensbeskrivningar, och ta hänsyn till dessa miljökonsekvensbeskrivningar, och vidta övriga åtgärder.

Anf. 152 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag har ytterligare några synpunkter. Om jag inte missminner mig har det förekommit uttalanden från regeringshåll, dock inte av Olof

Johansson, om att regeringens avsikt är att anpassa och sänka kostnaderna för lastbilstrafiken till EG-nivå. Om detta stämmer – vilket det bör göra eftersom riksdagens utredningstjänst har tagit fram underlaget, och jag hoppas att de har rätt – kostar det i dag ungefär 3:30 kr. per liter. Inom EG siktar man på en kostnad på ungefär 2 kr. per liter. En sådan anpassning skulle i så fall få mycket allvarliga följder ur miljösynpunkt. Det kommer att leda till att transporterna i ännu större utsträckning går från järnväg till lastbilstrafik, och det är ingen gynnsam lösning.

Jag vill slutligen ge miljöministern rådet att nu gripa sig an de näraliggande problemen och då först lämpligheten av förändringen när det gäller kilometerskatten och därefter de långsiktiga problemen med motoralkoholerna.

Anf. 153 GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Olof Johanssons senaste inlägg gjorde mig inte så mycket klokare. Det skall sägas att det kanske inte helt berodde på Olof Johansson, man skall ju också vara litet självkritisk.

Han citerade först ur propositionen, som jag också har byggt min fråga på, och säger att dessa krav är bindande. Sedan säger han i nästa andetag: Vi skall förhandla om detta. Vad gäller? Det rimliga vore att förhandla. Det är väl så vi vill se vårt närmande till EG, inte som ett underkastande. Om det är som Olof Johansson säger står det fel i propositionen, och då behöver regeringen rätta till detta.

Låt oss säga att vi skulle hamna i det läget att man genomför denna skatteförändring. Hur skall Olof Johansson då styra beskattningen av de tunga fordonen för att nå miljömålen? Det är väl rimligt att också den saken redovisas, när nu allt pekar på att man skall ta bort kilometerskatten. Hur ser alternativet ut?

Anf. 154 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! En frågestund med korta inlägg är naturligtvis inte den bästa debattformen för att hantera denna frågas alla aspekter. Det finns flera aspekter, och vi har diskuterat många här. Vi har i vår omgivning en annan beskattning av bl.a. den tunga trafiken. Vi går i författning om att inleda förhandlingar med EG. Om man skulle ta upp förhandlingar på detta område skulle det enbart handla om övergångsregler. Men det är viktigt att veta hur konkurrensförutsättningarna är. Det är den utgångspunkten som regeringen har haft i sin proposition.

Det är lika viktigt, och det är ett svar till båda frågeställarna, att vi när vi nu ser konkurrensförutsättningarna framför oss snarast möjligt börjar bearbeta miljökonsekvensfrågorna i samband med detta beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 155 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Leif Carlson har frågat mig om jag avser pröva möjligheten av att tidigare lägga ombyggnaden av riksväg 34 i avsnittet Vimmerby–Storebro enligt Vimmerby kommuns framställning till regeringen.

Planeringsprocessen för byggande av riksvägar innebär bl.a. att det på lokal och regional nivå lämnas förslag till prioriteringar av vilka investeringar som skall realiseras. Planerna upprättas och fastställs efter remissbehandling av vägverket. Det är endast i undantagsfall som regeringen beslutar vilka vägar som skall byggas.

Den 5 november i år förelades riksdagen förslag till sysselsättningsskapande åtgärder bl.a. genom satsningar på investeringar i vägar. Region syd-öst, dit Kalmar län hör, fick i detta sammanhang 102 milj.kr. Eftersom fördelningen av dessa pengar inom varje region görs av vägverket, har regeringen den 14 november beslutat att överlämna Vimmerby kommuns framställning om tidigareläggning av ombyggnad av riksväg 34 till vägverket.

Det är vanligt att kommuner förskotterar medel till en tidigareläggning av angelägna ombyggnader. I detta fall har emellertid inte kommunen kommit med ett sådant erbjudande.

Anf. 156 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret som innehöll en viss positiv ton, men som jag ändå inte är riktigt nöjd med.

Efter många års försummelser har vi nu fått en regering som klart deklarerat att en regions tillväxt hänger samman med infrastruktur som bl.a. vägar och att det gäller hela landet. Denna väg utgör en del av ett vägparti mellan Malmö och Linköping som går genom en småföretagervillig bygd där vissa förträngningar gör att cirkulationen blir sämre, och det hindrar utvecklingen inom området. En av de svårare förträngningarna är den på väg 34, sträckan Storebro – Vimmerby, som jag här har nämnt. Det är en 6 km lång olycksdrabbad sträcka. Man har sedan slutet av 1970-talet sagt att den skall byggas om, men man har skjutit på beslutet varje gång, och nu senast fram till år 1999.

Det som gör att jag är mindre nöjd med svaret är hänvisningen till vägverket. Den är litet gåtfull. Vägverket har självt beräknat att detta är den lönsammaste sträckan att bygga om i Kalmar län, och det är betydelsefullt ur samhällsekonomisk synpunkt för hela den inre regionen. Det skulle bli en förräntning på 15,3 %. Ändå skjuter vägverket denna ombyggnad framför sig till år 1999. Det gör att denna hänvisning till vägverket är en klen tröst. Jag skulle gärna se att kommunikationsministern skulle handlägga detta ärende som en av de speciella insatser som nämns i svaret.

Anf. 157 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag har gått igenom detta ärende, och jag har även låtit ta fram handlingarna från vägverket. Jag har dem med mig här. I den prioritering som gjorts på länsnivå har detta projekt hamnat på femte plats. Det finns alltså fyra andra projekt som ligger före. Detta beror på den bedöm-

Svar på frågor

ning som har gjorts i de regionala organen och sist och slutligen hos vägverket.

I den mån Vimmerby kommun anser att detta är ett angeläget projekt finns möjligheten att förskottera medel. Jag har här en lista över de kommuner som har tagit fram denna typ av projekt. Jag skall inte trötta kammaren med att läsa upp den, men det finns alltså en möjlighet som jag visar på i svaret. Jag tycker att det finns anledning att pröva den också när det gäller just det här objektet.

Anf. 158 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Jag skall ta det rådet ad notam och framföra den möjligheten.

Precis som kommunikationsministern säger har man lagt objektet på femte plats, trots att man själv räknat ut att det är det mest lönsamma som skulle gå att göra för vägarna från samhällsekonomisk synpunkt. Därför ställer jag mig som sagt något undrande till bedömningen. Men jag skall framföra det kommunikationsministern här har sagt och försöka se till att man på det sättet kanske kommer till skott före 1999.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1991/92:175 om en framtida brist på sovvagnar

Anf. 159 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Elvy Söderström har frågat mig hur trafikförsörjningen skall kunna upprätthållas. Hon påpekar i frågan att det enligt uppgift kommer att uppstå brist på sovvagnar efter 1994.

SJ har ett mycket omfattande investeringsprogram för upprustning av befintlig fordonspark och nyanskaffning av vagnar.

Leveranser av nya sovvagnar pågår för närvarande i hög takt, och enligt nuvarande planer kan SJ med början år 1994 erbjuda ett samlat utbud om minst 70 moderna sovvagnar med hög komfort och 102 nyupprustade liggvagnar. En utvärdering pågår för närvarande om eventuell anskaffning av ytterligare sovvagnar.

SJ bedömer mot denna bakgrund att det inte kommer att uppstå någon brist på sovvagnar utan att trafikförsörjningen kan upprätthållas.

Anf. 160 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret. Men det är ändå litet oklart om SJs bedömning innebär att man behöver ytterligare sovvagnar eller om det anses vara tillräckligt med de 70 moderna sovvagnarna och de 102 nyupprustade liggvagnarna. För mig är det alltså något oklart om SJ baserar sin bedömning på att man behöver ytterligare sovvagnar. Jag skulle vilja ha klarhet i det.

Anf. 161 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Den trafik vi här talar om är den som går under beteckningen olönsam trafik, den trafik som staten köper av statens järnvägar i sär-

skild ordning. Vi betalar under det här budgetåret 577 milj.kr., tror jag, för den här typen av olönsam trafik. SJ har alltså all anledning i världen att se till att det finns tillräckligt med vagnar med den trafik som utförs.

Den subventionen innebär i dag i praktiken ungefär 300 kr. per resenär. Jag tror att jag kan försäkra Elvy Söderström att det inte kommer att uppstå någon brist på sovvnagnar. Det har jag fått mycket tydliga försäkringar om från statens järnvägar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Svar på frågor

30 § Svar på fråga 1991/92:178 om tidpunkten för införande av AXE telefonväxelsystem i Västmanland

Anf. 162 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Birgit Henriksson har fråga mig när AXE-systemet kan vara infört i Västmanland.

Enligt vad jag har erfarit från televerket kommer alla kommunhuvudorter i Västmanland att ha tillgång till AXE år 1993. Samtliga abonnenter i Västmanland kommer enligt verkets nuvarande planer att ha tillgång till AXE år 2000.

Anf. 163 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsminister Mats Odell för svaret.

Vårt stora problem i Västmanland är att vi har haft en kolossal utslagning av stor, tung industri, som tidigare inte har varit så beroende av sådana här moderna växlar. Man har haft sina egna system, man har haft egna kommunikationer, och man har klarat sig bra.

I dag försöker vi att få ut etableringar av små företag över hela Västmanland. Den ständiga frågan vi får är: Varför kan icke vi få ett AXE-system, som infrastrukturellt skulle betyda så mycket för oss? Man har svårigheter. Man anställer inte så många. Ett sådant här modernt telefonsystem är till stor hjälp just för småföretagandet. Detta är en fråga som vi hör ofta. År 2000 verkar mycket fjärran, även om det inte är så långt fram i tiden.

Jag skulle vilja fråga kommunikationsminister Odell om han är beredd att ta upp en seriös diskussion med företrädare för länet om hur man eventuellt kan skynda på den här utbyggnaden.

Anf. 164 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! På den frågan kan jag svara ett obetingat ja. Jag tar upp diskussioner med alla regioner som anser att de kan klara sin situation bättre genom att få infrastrukturen utbyggd i en snabbare takt. Jag har i ett tidigare frågesvar påpekat möjligheterna att även med insatser på regional nivå skynda på den här processen. Den Bergslagsspendel som vi gemensamt invigde för ett tag sedan är just ett exempel på att man i Västmanlands län är beredd att göra sådana insatser.

Jag vill ändå säga att televerket investerar drygt 5 miljarder kronor per år i utbyggnad och modernisering av telenäten. Jag tror att man skall tala om

för många av de här företagarna att en telestandard av god kvalitet inte är avhängig av en AXE-anslutning. De tekniska kraven för datakommunikation är faktiskt ungefär desamma som för telefax. Sådan kommunikation klarar man mycket bra av utan att ha den fulla AXE-standarderna.

I just Västmanland vill jag säga att man redan har kommit ganska långt. De sista abonnenterna, som blir anslutna år 2000, är de som bor på mycket otillgängliga ställen.

Anf. 165 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Jag är naturligtvis glad för att jag nu fick reda på att det går, möjligtvis med hjälp även från centralt håll i Västmanland, att skynda på utbyggnaden.

Jag vet också att datakommunikationen fungerar. Men det är så många tjänster man kan få genom AXE-växlarna. Man kan flytta med och arbeta med de här telefonerna på ett helt annat sätt. Det är detta som småföretagarna efterfrågar. Men jag ser nu litet hoppfullare på situationen och tackar för svaret.

Anf. 166 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag skulle också vilja säga att televerket menar att med de utbyggnadsplaner som nu föreligger kommer ända upp till 85 % av abonnenterna i Västmanland att ha tillgång till AXE redan år 1996. Vi vet att exempelvis att Västerås och Sala redan har AXE-stationer. Köping och Kungsör kommer att ha sådana redan 1992. Hallstahammar, Surahammar, Fagersta, Skinnskatteberg, Norberg och Heby kommer att få AXE redan under 1993. Jag vill peka på att situationen trots allt är relativt gynnsam för företagarna i Västmanlands län.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1991/92:179 om Bergslagspendeln

Anf. 167 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Birgit Henriksson har frågat mig vad jag avser att göra för att den nya Bergslagspendeln skall fungera.

Bakgrunden till Birgit Henrikssons fråga är att trafiken på Bergslagspendeln, dvs. järnvägen mellan Ludvika–Kolbäck–Ramnäs och Västerås sedan starten den 10 november i år har drabbats av en del förseningar och andra missöden.

Detta är egentligen en fråga för trafikhuvudmännen, som är beställare av trafiken, samt SJ och banverket som skall se till att trafiken fungerar. Jag har dock informerats om att de fel som orsakat förseningarna nu har åtgärdats. Tågen har reparerats, trafikledningen har tills vidare flyttats från Stockholm till regionen, och tidtabellen för de s.k. matarbussarna till tågtrafiken har lagts om. Jag förutsätter därmed att Bergslagspendeln kommer att fungera bättre i fortsättningen.

Anf. 168 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Tack för svaret. Jag är emellertid ledsen, herr kommunikationsminister, att behöva säga att senast i går drabbades jag av nya förseningar. Det hjälper inte att måla om gamla vagnar. Det här problemet är allvarligare än så. Jag efterlyser att man, när man gör en sådan jättesatsning, gör den i sin helhet. Ett av de stora problemen är att man kör med gamla vagnar. Man har haft motorhaverier, och turer har ställts in. Det är inte bara fråga om förseningar. Elever kommer inte till skolan. Det allvarliga är att människor i dag drar sig för att använda den här nya pendeln. Bussarna är överfulla. Man står hellre och trängs, eftersom man inte vågar satsa på pendeln.

Jag vet att ABB Traction, som är det enda företag i Sverige som tillverkar den här typen av vagnar, varken har fått beställningar av SJ eller VL. Det tycker jag är ytterst allvarligt. Om ett halvår kanske vi inte har den vagnstillverkningen kvar i Sverige. ABB är ett stort multinationellt företag med alltmer av sin tillverkning utomlands. Vi kommer då att missa konkurrens, men vi kommer också att missa utrustning, innovation och ny teknik på hemmaplan. I Västmanland har vi redan sett alltför mycket gå oss ur händerna.

Anf. 169 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Den här banan invigdes den 10 november, och den har tydligen drabbats av en hel del missöden. Jag har förståelse för de olägenheter som detta innebär. Pendeltågstrafiken i det län som vi nu befinner oss i hade också problem under sin inkörningsperiod. Det är en mängd olika faktorer som spelar in. Jag nämnde en del av de faktorerna. Jag vet att det har handlat om trafikledning. Det har också handlat om elfel på dessa tåg. Dessa fel lär nu vara reparerade. Tidtabellen har inte stämt med matarbussarna. Jag tror trots allt, Birgit Henriksson, att vi skall ge den här banan litet mera tid än de få dagar som har förflutit från den 10 november. Jag kan försäkra att trafikhuvudmannen, SJ och banverket för närvarande gör allt de kan för att detta skall åtgärdas.

Anf. 170 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill också ge banan tid. Problemet är att jag inte tror att det tar alltför lång tid innan människor har vant sig vid att man inte skall ta tåget. Det är ett faktum att man kör med mycket gamla vagnar. Om man får veta att nya beställningar kommer att göras och att det kommer att reda upp sig, skulle det ge en betydligt positivare framtoning. Det är viktigt att det fungerar. Matarbussarna fungerar nu, men tågen kommer fortfarande inte i tid. När vintern och snön kommer och vi bara har de gamla ommålade vagnarna, är jag rädd för att den här investeringen har slagit fel.

Anf. 171 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag delar oron. Det är inte bra att man har den här typen av störningar. Jag vill dock upprepa att jag tror att förutsättningarna för att man skall klara av det här är mycket goda. Låt oss trots allt ge banan ytterligare tid för att komma i ordning och kunna fungera som en bra kommunikationsled i Bergslagen.

Anf. 172 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill bara ställa en kort fråga. Är kommunikationsministern beredd att skynda på beställningarna, om det skulle visa sig vara nödvändigt? Jag tänker då även på ABB Traction.

Anf. 173 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Om den frågan hade legat på mitt bord hade jag möjligen kunnat svara på den. I dag är det en fråga för trafikhuvudmannen, som jag tror att Birgit Henriksson befinner sig närmare än vad jag gör. I annat fall är det en fråga för statens järnvägar. Det är ett affärsdrivande verk. Jag har ingen möjlighet att ålägga det föreskrifter om vad det skall eller inte skall beställa.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1991/92:Sk10–Sk19 till skatteutskottet

33 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Förslag
1991/92:13 Riksdagens förvaltningskontors förslag om anslag på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1991/92

Motionerna
med anledning av prop. 1991/92:51 En ny småföretagspolitik
1991/92:N8 av Oskar Lindkvist m.fl. (s)
1991/92:N9 av Mona Sahlin m.fl. (s)
1991/92:N10 av Sonia Karlsson (s)
1991/92:N11 av Nic Grönvall (m)
1991/92:N12 av Anita Gradin m.fl. (s)
1991/92:N13 av Rolf L Nilson m.fl. (v)
1991/92:N14 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)
1991/92:N15 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd)
1991/92:N16 av Ian Wachtmeister och Bengt Dalström (nyd)

med anledning av prop. 1991/92:60 Skattepolitik för tillväxt
1991/92:Sk20 av Agne Hansson och Birger Andersson (c)
1991/92:Sk21 av Lars Hedfors m.fl. (s)
1991/92:Sk22 av Lars Werner m.fl. (v)
1991/92:Sk23 av Ian Wachtmeister och Bengt Dalström (nyd)

Konstitutionsutskottets betänkanden
1991/92:KU3 Vallagsfrågor
1991/92:KU4 Länsdemokratifrågor
1991/92:KU6 Frikommunförsöket m.m.
1991/92:KU7 Följdlagstiftning till yttrandefrihetsgrundlagen m.m.
1991/92:KU9 Nationaldagen, m.m.
1991/92:KU15 Valkretsfrågor, m.m.

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Justitieutskottets betänkande
1991/92:JuU10 Immunitet och privilegier inom ESK

Utrikesutskottets betänkanden
1991/92:UU3 Nordiska samarbetsöverenskommelsen
1991/92:UU4 Mellanöstern
1991/92:UU5 Möjligheten till en särskild svensk insats för fredlig lösning av tvister
1991/92:UU6 Kambodja
1991/92:UU7 ILOs konvention om ursprungsbefolkningar

34 § Anmälان om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 25 november

1991/92:54 av *Ingbritt Irhammar* (c) till utrikesministern om Nordirland och de mänskliga rättigheterna:

Den tragiska och långvariga konflikten på Nordirland har skördat och fortsätter att skörda många offer. Båda sidor har enligt trovärdiga uppgifter gjort sig skyldiga till övergrepp. När övergreppen utförts av Storbritannien har de begåtts av en stat.

Amnesty International omtalar i en nyligen producerad rapport "United Kingdom, Killings by security forces in Northern Ireland" att personer skjuts till döds av brittiska säkerhetsstyrkor under mycket omtvistade omständigheter. De dödade har ofta varit obebäpnade, de flesta katoliker och många av de som skjuts till döds har inte haft någon vålds- eller terroristbakgrund.

Ett flertal Amnestyrapporter har berättat om ytterligare övergrepp på Nordirland. Dit hör misshandel och tortyr av misstänkta terrorister i häkte, upprepade fall av dödsskjutningar, omtvistade rättegångar, Storbritanniens avsteg från internationella konventioner rörande rätten att utan dröjsmål ställas inför rätta efter gripandet m.m. Dessa olika händelser är allvarliga brott mot mänskliga rättigheter och strider mot olika internationella konventioner.

Amnesty International har sedan 1985 upprepade gånger krävt att den brittiska regeringen skall inrätta en oberoende juridisk undersökning av

samtliga dödsskjutningar sedan 1982, med syfte att klarlägga alla fakta och värdera de i sammanhanget aktuella lagarna och undersöknings-procedurerna. Ett flertal människorättsorganisationer och den katolska kyrkan har framfört liknande krav.

Enligt min mening bör även Sverige ta upp frågan om brott mot mänskliga rättigheter som skett på Nordirland.

Mot denna bakgrund vill jag fråga:

Ämnar utrikesministern i lämpligt sammanhang aktualisera ovan nämnda händelser och frågeställningar med representanter för Storbritanniens regering?

1991/92:55 av *Ulla Pettersson* (s) till näringsministern om sockerbruket på Gotland:

Sockerbolaget SSA har beslutat att lägga ner verksamheten vid sockerbruket i Roma på Gotland. Ett konsortium, där bl.a. Arla ingår, vill köpa bruket och driva verksamheten vidare. SSA har sagt nej till en försäljning. SSA ägs av Procordia till ca 40 %. Min fråga till näringsministern är:

Vad kan och avser regeringen göra för att denna möjlighet att rädda verksamheten i Roma tas till vara?

35 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställts

den 25 november

1991/92:201 av *Chatrine Pålsson* (kds) till statsrådet Bo Könberg om närhetsprincipen i förlossningsvården:

Förlossnings- och BB-verksamheten har under det senaste decenniet genomgått stora förändringar. Å ena sidan har en centralisering skett, å andra sidan har kraven på mindre BB-enheter varit stora. Hemförlossningar och tidig hemgång är exempel på andra krav som ställts. Liksom i övrig hälso- och sjukvårdsverksamhet önskar allt fler människor alternativ. Så också i BB- och förlossningsvård. Man betonar närhetens och tillgänglighetens vikt för såväl mor och barn som för övrig familj.

I mitt hemlän, Kalmar län, har BB-verksamheten vid Oskarshamns sjukhus varit föremål för debatt under hela 80-talet. Från de breda befolkningsgrupperna har man med kraft slagit vakt om närheten till BB.

Min fråga till statsrådet är:

Avser statsrådet att vidta några åtgärder så att BB-verksamheten organiseras så att den möter patienternas önskemål om närhet?

1991/92:202 av Margitta Edgren (fp) till statsrådet Bo Könberg om återanvändning av läkemedel:

Prot. 1991/92:32
26 november 1991

Apoteken tar rutinmässigt emot läkemedel som inte använts. Apoteken förstör det som lämnats tillbaka även om förpackningarna är obrutna och hållbarhetstiden ej överskriden.

Jag anser att det är stötande att vi inte kan finna ett system för att ta till vara dessa obrutna förpackningar och återanvända innehållet. Vi borde i Sverige kunna samla in och skicka dessa läkemedel till länder som har läkemedelsbrist, t.ex. till apotek i de baltiska länderna.

Med anledning av det ovan anförda vill jag ställa följande fråga:

Ämnar ministern ta initiativ till att utveckla ett system för återanvändning av obrutna förpackningar av läkemedel?

36 § Kammaren åtskildes kl. 19.45.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.13 och av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 26 november

1 §	Justering av protokoll.	1
2 §	Svar på fråga 1991/92:116 om renovering av VA-nätet för att främja sysselsättningen. Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Sten Söderberg (nyd)	1
3 §	Svar på fråga 1991/92:144 om säkerhetskraven på farliga maskiner Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Annika Åhnberg (v)	3
4 §	Svar på fråga 1991/92:159 om koncernfackligt samarbete. Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Lena Öhrsvik (s)	5
5 §	Svar på fråga 1991/92:164 om sysselsättningen inom byggsektorn Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Sten Östlund (s)	6
6 §	Svar på fråga 1991/92:171 om arbetslösheten i Västernorrland. . Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Elvy Söderström (s)	8
7 §	Svar på fråga 1991/92:194 om inträde i arbetslöshetskassa. Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Jan Backman (m)	10
8 §	Svar på fråga 1991/92:158 om ersättningen till nämndemän. Justitieminister Gun Hellsvik (m) Nils Nordh (s)	11
9 §	Svar på fråga 1991/92:162 om förbud mot deltagande i rasistiska organisationer Justitieminister Gun Hellsvik (m) Catarina Rönnung (s)	13
10 §	Svar på frågorna 1991/92:173 och 174 om domstolsväsendets organisation och domstolsutredningen. Justitieminister Gun Hellsvik (m) Göran Magnusson (s)	15
11 §	Svar på fråga 1991/92:186 om våldet i butiker och varuhus . . . Justitieminister Gun Hellsvik (m) Hugo Bergdahl (fp)	18
12 §	Svar på fråga 1991/92:195 om nedläggning av kriminalvårdsanstalten i Karlskrona Justitieminister Gun Hellsvik (m) Karl Gustaf Sjödin (nyd)	20

13 § Svar på fråga 1991/92:163 om s.k. surrogatmödraskap	21	Prot. 1991/92:32 26 november 1991
Statsrådet Bo Könberg (fp)		
Eva Zetterberg (v)		
14 § Svar på fråga 1991/92:168 om det nya sjuklönesystemet.	23	
Statsrådet Bo Könberg (fp)		
Lars Sundin (fp)		
15 § Svar på fråga 1991/92:165 om laboratorieassistentutbildningen.	25	
Utbildningsminister Per Unckel (m)		
Gullan Lindblad (m)		
16 § Svar på fråga 1991/92:180 om barns talerätt i sociala mål	27	
Statsrådet Reidunn Laurén (-)		
Lena Öhrsvik (s)		
17 § Svar på fråga 1991/92:193 om produktivitetsdelegationens betän-	29	
kande		
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Jan Backman (m)		
Ajournering	32	
Återupptagna förhandlingar	32	
18 § Svar på fråga 1991/92:181 om kreditgaranti för export till öst-	32	
europiska stater		
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)		
Tage Pålsson (c)		
19 § Svar på fråga 1991/92:184 om hanteringen av EES-avtalet i riks-	35	
dagen		
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)		
Gudrun Schyman (v)		
20 § Svar på fråga 1991/92:187 om civilministerns besök hos påven.	37	
Civilminister Inger Davidson (kds)		
Sören Lekberg (s)		
21 § Svar på fråga 1991/92:160 om kulturellt värdefulla byggnader .	38	
Bostadsminister Birgit Friggebo (fp)		
Gustaf von Essen (m)		
22 § Svar på fråga 1991/92:191 om flyktingmottagandet.	40	
Bostadsminister Birgit Friggebo (fp)		
Berith Eriksson (v)		
23 § Svar på fråga 1991/92:98 om mindre bensinstationer på landsbyg-	41	
den.		
Miljöminister Olof Johansson (c)		
Birger Andersson (c)		
24 § Svar på fråga 1991/92:114 om den kommunala miljö- och konsu-	44	
mentupplysningen		
Miljöminister Olof Johansson (c)		
Johan Lönnroth (v)		
25 § Svar på fråga 1991/92:145 om kontrollen av utsläpp i Öresund	47	
Miljöminister Olof Johansson (c)		
Annika Åhnberg (v)		

26 § Svar på fråga 1991/92:154 om bryggeribranschen	49
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Ingvar Eriksson (m)	
27 § Svar på frågorna 1991/92:170 och 198 om miljövänliga drivmedel och kilometerskatten	51
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Berndt Ekholm (s)	
Göran Persson (s)	
28 § Svar på fråga 1991/92:166 om riksväg 34	57
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Leif Carlson (m)	
29 § Svar på fråga 1991/92:175 om en framtida brist på sovvagnar .	58
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Elvy Söderström (s)	
30 § Svar på fråga 1991/92:178 om tidpunkten för införande av AXE telefonväxelsystem i Västmanland	59
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Birgit Henriksson (m)	
31 § Svar på fråga 1991/92:179 om Bergslagsspendeln	60
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Birgit Henriksson (m)	
32 § Hänvisning av ärenden till utskott	62
33 § Bordläggning	62
34 § Anmälan om interpellationer	
1991/92:54 av Ingbritt Irhammar (c) om Nordirland och de mänskliga rättigheterna	63
1991/92:55 av Ulla Pettersson (s) om sockerbruket på Gotland	64
35 § Anmälan om frågor	
1991/92:201 av Chatrine Pålsson (kds) om närhetsprincipen i förlossningsvården	64
1991/92:202 av Margitta Edgren (fp) om återanvändning av läkemedel	65